

САОДАТ

2
2020

1925 йилдан чиқа бошлаган

Азиза
Моназарова

*Шарқ донишмандлари аёл башарият ишларини
ўрганиш маъҳар (эришувисси) иди, деганлар.*

Suiyima Fanieva

(1932–2018)

Муаззам Шарф намоёнди сенинг покиза жонингда

Alisher Navoiy
nomidagi
O'zbekiston MK

Одамийнинг яхшироғи улдирки...

Ў

збекистон Қаҳрамони, атоқли адабиётшунос Суйима Ғаниева Алишер Навоий ҳаёти ва ижодига бағишланган қатор илмий тадқиқотлари, рисолалари билан ўз номини улуглик пиллапоясига қўтарган олима эди.

Олима Хитой, Ҳиндистон, Осиё, Кавказ ҳамда Волгабўйидан тортиб Сибиргача чўзилган мамлакатларда яшовчи туркий халқлар Навоий асарларини қандай таржима қилиб, ўрганиб келаётгани билан қизиқди. Бобокалонимизнинг жаҳон қўлёзма фондлари ва шахсий кутубхоналарда сақланаётган қўлёзмаларини ахтариб, топиб ўрганди.

Суйима опа 1991 йилда Фирдавсий "Шоҳнома"сининг 1000 йиллигига бағишланган халқаро конференция муносабати билан Техронга бориб, "Кохи Гулистон" номли музейда Навоий дастхатини топди.

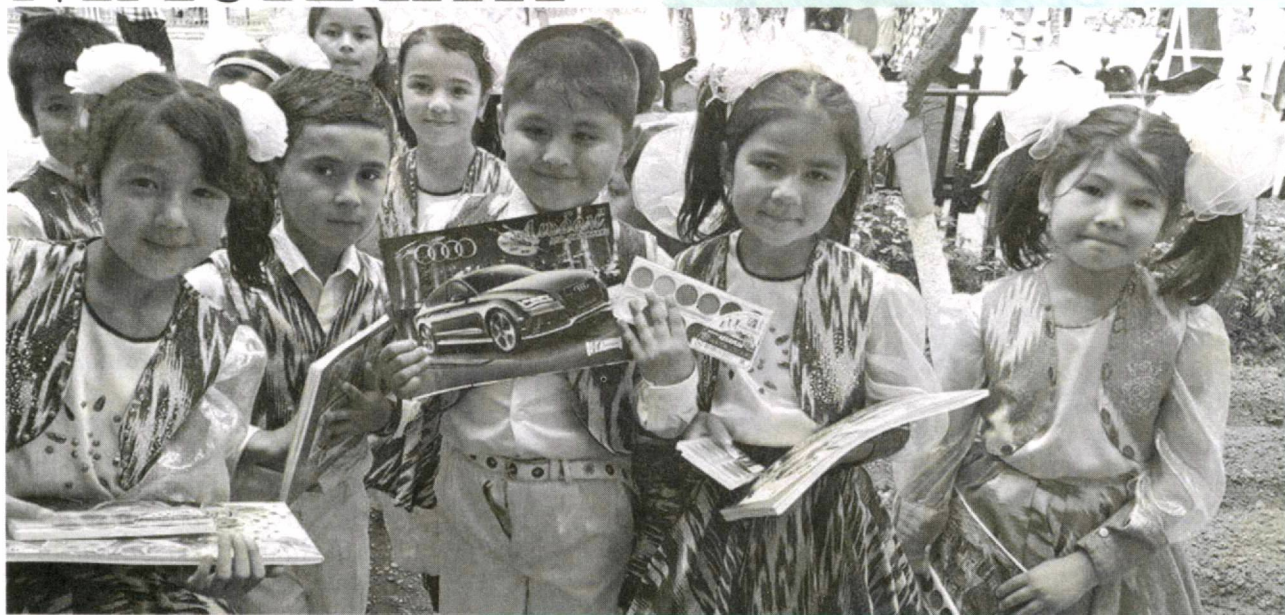
Навоийнинг тасаввуфга оид асарларининг тўлиқ матни дoston ва насрдаги анъанавий "ҳамд", "наът" қисмларини керакли изоҳлари билан тиклади, "Муножот", "Сирож ул-муслимин" асарларини Навоий асарларининг 20 жилдлигига киритди, олти жилд нашрини тайёрлади, икки жилдга муҳаррирлик ва яна бир жилдга изоҳлар тузди.

Заҳматкаш олимаимизнинг илмий изланишлари келгуси авлод учун катта маънавий мерос бўлиб қолади.

ЭЗГУ ҚАДРИЯТЛАР МАСКАНИ

Жамиятнинг энг катта таянчи ва асоси ҳисобланадиган маҳалла ва оила институти азалдан халқимиз ҳаётида катта аҳамият касб этиб келади. Одамларимизнинг турмуш тарзи, ўзаро муносабатлари, қўйингки, барча ижтимоий фаолияти маҳалла ва оиласида кечади, шу ерда ривож топади.

Маҳалла тизимини такомиллаштириш, маҳаллаларда тинчлик-осойишталикни мустаҳкамлаш, жиноятчиликнинг олдини олиш мақсадида Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги ташкил этилди. Бугунги шиддатли ўзгаришлар жараёнида Юртбошимизнинг шу сўзларини бот-бот эслаямиз.

“Оила – муқаддас” деган азалий ва эзгу воя қадрсизланиб, минг йиллик миллий қадриятларимиз заволавор экан, бу каби овариқли ҳолатларни камайтириб бўлмайди. Бунинг учун маҳалла катта ижтимоий куч сифатида майдонга чиқиши керак. Чунки фаоллар, кўпни кўрган оқсоқоллар, тажрибали нуронийларимиз, агар истаса, жамоатчилик билан биргаликда ҳар қандай муаммони ҳал қилишга, хато қилган ёшларни тўғри йўлга солишга қодир”.

Энди бир ўйлаб кўрайлик. Оилаларимизда қадрланиб келинаётган неча асрлик анъана ва урф-одатларимиз, “каттани ҳурмат, кичикни иззат қилиш лозим”, деган шарқона одоб меъёрларимиз бугун ҳам ҳаётимиз бир бўлагига айланиб бўлган. Бизга бегона бўлмаган бу қарашлар ёшларимизни ҳам муносиб тарбия қилишда намуна бўлиб хизмат қиляптими? Бу борада маҳалла ва кенг жамоатчилик ишти-

рокининг ўрни қандай бўлиши лозим? Шу каби саволларга жавоб топиш биз – соҳа фидойиларини ўйлантириши керак.

Бугун ҳам долзарб бўлиб турган масалалар қаторида оилавий ажримлар, ёшлар саломатлиги, эрта туғуруқлар, маънавий-ахлоқий тарбия билан боғлиқ муаммоларга оид ташвишли мисоллар барчамизни янада сергак ва жонкуяр, шу Ватан, шу халқ фаровонлиги, ёшларимизнинг эртаси ва фаровон келажаги учун бир тану бир жон бўлиб ҳаракат қилишимиз лозимлигини кўрсатиб турибди.

Давлатимиз раҳбарининг бу борадаги ишлари янги босқичга кўтариш, тизим самарадорлигини янада ошириш мақсадида янги вазирликни ташкил этиш тўғрисидаги қарори барчамизни мамнун қилди. Қарорда қайд этилган фуқаролар йиғинлари фаолиятини тубдан янгилаш, маҳалла раисларига қўшимча ҳуқуқ ва ваколатлар бериш, маҳалла марказларини керакли моддий-техник жиҳозлар билан таъминлаш борасидаги фикрлар ҳамда тавсиялар соҳа заҳматкашларининг неча йиллик армонларини ўзида акс эттирди, десак муболаға бўлмайди.

Белгилаб берилган вазифаларни тўлақонли бажариш, халқимизни рози қилиш, аҳоли муаммоларини тезкорлик билан ҳал қилишда бошқа мутасадди ташкилотлар билан узвий ҳамкорликни таъминлаш бизнинг кун тартибимиздаги асосий масалалардир. Буларни муваффақиятли ҳал этиш учун бизда имконият ҳам, ҳуқуқий асослар ҳам етарли.

Дилшода МИРЗАЖОНОВА,
психология фанлари номзоди, доцент.

Ҳикмат

маржонлари тўла уммон

Инсоннинг дунёқараши, покиза туйғулари, аввало, оилада шаклланади. Миллий анъаналаримизда бобо-буви, ота-она, ака-ука, опа-сингиллар ўртасидаги меҳр-оқибатнинг мустаҳкамланиб бориши ҳам оиладаги тарбия масалаларига бориб тақалади.

Ҳазрати Навоий оиланинг муқаддаслиги ва унинг тарбия ўчоғи сифатидаги ўрнини энг муҳим даражалардан бири сифатида баҳолаган.

“Назм ул-жавоҳир”да шоир ёзади:

*Иста ато йўлида фидо жон қилмоқ,
Қуллуқ анова ҳам улча имкон қилмоқ,
Зухри абад истасанг фаровон қилмоқ,
Бил ани ато-анова эҳсон қилмоқ.*

Отангни деб жонингни фидо қилсанг, онага ҳам шунча эътибор қилгин, ўзинг учун қадрли, эҳтиётли нарсангни ҳам ота-онанга эҳсон қил, деб уқтиради Навоий.

Оиладаги энг муҳим қадриятлардан бири бу одобдир. Навоий талқинида одобнинг энг муҳим шартларидан бири ота билан онага ҳурмат бажо келтиришдир. У зоти шарифнинг бу борадаги назмий мисраларини шарҳласак, қуйидаги фикрларга урғу берилади. Бу икки зотнинг хизматларини бир хил бажаргин, бу хизматларни қанча кўп адо қилсанг, шунча оз. Бошингни ота қошига фидо айлаб, жисмингни она бошига садқа қилгил. Икки жаҳонингга роҳат истасанг, ушбу икки зотнинг ризолигини ол. Туну кунингни ёритмоқ учун бирини ой, бирини кўёш англа, сўзлардан салгина ҳам четга чиқмай, васиятлардан бир қадам бўлсин ташқари қадам қўймагил.

Одобли инсон барча одамларнинг яхшисидир, барча халқлар учун ёқимлидир. У кишилар орасида гўзалроғи ва ҳурматлироғидир. Одобли одам тенгдошлари орасида ҳам таҳсинга лойиқ, ҳеч қандай совға бермай ҳаммани шод қилади, ҳеч нима ҳадя қилмай кишиларнинг ғамини аритади.

*Гар йўқтур адаб, не суд олтун унидин,
Элнинг адаби хушроқ эрур олтунидин.*

Яъни:

Одоб бўлмаса, олтиннинг жарангидан нима фойда, Кишининг одоби унинг бойлигидан яхшироқдир, – дейди ҳазрат Навоий.

Навоий қолдирган меросни ҳикмат маржонлари тўла денгизга ўхшатиш мумкин. Бу денгизга шўнғиб, имкон доирасида бой меросни қанчалик ўқиб ўргансак, шунчалик оиладаги тарбияни бойитиб борамиз.

Одоб-ахлоқ, инсоний фазилатлар ҳақидаги қарашлар ҳазрати Навоий ижодида ўзига хос фалсафага, таъбир жоиз бўлса, фундаментал асосга эга яхлит концепцияга айланган.

Оилада ўғил бола отадан кўрганларини, қиз бола эса онадан кўрганларини ўзида мужассам эта боради. Демак, ота-онанинг шахсий сифатлари, уларнинг моддий ва маънавий олами аста-секин фарзандларга кўчади. Бундан ташқари, фарзандга ота-она жисми ва руҳидаги сифатларнинг бир қисми ирсий ҳолда ҳам ўтган бўлади.

Ҳадисларнинг бирида: “Аллоҳ таолодан фойдали илм сўрангиз ва бефойдасидан сақланингиз”, дейилган. Оилада илм ўрганиб камол топаётган фарзандларнинг билими ҳаёт ва онг тараққиётига хизмат қилмас экан, бу илмсизликдан ўзга нарса эмасдир. Шунинг учун ҳам ҳазрат Навоий алоҳида урғу билан:

*Илми дин касб қилки, суд эрмас,
Чарх мушқилларини ҳал қилмоқ.
Лекин ул илм доғи нафъ этмас,
Билибон бўлмаса амал қилмоқ.*

“Чарх мушқилларини” ҳал қилмоққа ёрдам бермайдиган илмларни ҳазрат Навоий бефойда илм деб ҳисоблаганлар ва бундай илм билан машғул бўлмоқни мақсадга айлантормасликка чақирганлар. Тараққиёт учун билишнинг ўзигина кифоя этмайди: билимга яраша амал ҳам керак. Элу юртга илмдан етадиган наф бебаҳодир. Бу маънавий фойданинг ўрнини бошқа ҳеч нима тўлдира олмайди.

Ҳазрат Навоий бизга йўл кўрсатадиган маёқдир. Ҳаёт ҳақида таълим берадиган муаллим. Миллатимизнинг бойлиги. Шоирнинг ижоди яна узоқ асрлар нафақат ўз миллатини, балки инсониятни тарбия қилади, шахсияти эса ўрнатқ бўлиб ватанпарварликка, милатсеварликка, инсофга, адолатга ва гўзал одоб-ахлоққа чорлаб тураверади.

Шарифа АБДУРАҲМОНОВА,
Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги
давлат бошқаруви академияси магистратурасининг
2-босқич тингловчиси.

– Аввало, сизни навбатдаги илмий ютугингиз билан муборакбод этамиз!

– Табрик учун катта раҳмат. Бу илмий ютуқ фақатгина менинг эмас, барча ўзбек халқининг ҳам ютуғидир. Ватандошларимиздан ижтимоий тармоқлар орқали илиқ фикрлар эшитаман, деб сира ўйламагандим. Шу ўринда отаонам, турмуш ўртоғим ва устозларимга ўз миннатдорчилигимни билдираман.

– Колумбия университетига танлов асосида профессорликка қабул қилиндингиз. Бунга эришиш жараёни қандай кечди?

– АҚШда профессорлик лавозимига танлов барча учун очиқ ва дунёнинг исталган бурчагидан туриб, ҳужжат топшириш мумкин. Танлов асосида ишга олинганлар билан тузиладиган меҳнат шартномасини университет маъмурияти бекор қилишга ҳақли эмас. Бундай шартноманинг асосий мақсади олим эркинлигини таъминлаш ҳисобланади. Айнан шу жиҳати билан ҳам АҚШ илмий тизими бошқа давлатларникидан тубдан фарқланади.

У ерда профессорлик лавозими учун бир йил олдин танлов эълон қилинади. Бир ўрин учун дунё бўйлаб 250-500 нафаргача PhD битирувчилари ва профессор унвонида фаолият юритаётганлар ҳужжат топшириши одатга айланган.

Мазкур танловнинг бир неча босқичлари бўлиб, ҳаммасидан ўтгандан кейин профессорлик лавозимига таклиф қилишади. Танлов салкам 6-7 ой давом этади. Мен мана шу танлов босқичларидан Колумбия университетига профессорлик лавозимига ўтган биринчи ўзбек бўлдим. Ушбу олий таълим муассасасида август ойидан дарс беришни бошлайман.

Бу даражага эришиш осон бўлмади, албатта. Илм йўлини танлаган инсонга матонат ва сабр керак. Аммо қилаётган ишингизни яхши кўриб, уддасидан чиқсангиз, машаққатларни унчалик ҳам сезмайсиз.

– Азиза опа, журналхонларимизга ўзингизни яқиндан таништирамангиз?

– Асли тошкентликман. Болалик даврим “Ҳасти Имом” масжиди ёнгинасидаги Қорасарой маҳалласида ўтган. Миллий ўйинларимиздан бири бўлган “ланка”ни жуда ёқтирардим ва доим кўшни ўртоқлар устидан галаба қозонардим.

Зиёлилар оиласида туғилиб, болалигимдан китоблар куршовида катта бўлдим. Сулоламизда фан номзоди, фан доктори илмий унвонларига эга шахслар жуда кўп. Эсимда, ўқувчилик кезларим “Мен 25 ёшимгача фан номзоди бўламан”, дея ҳаммага айтиб юрардим. Чунки тоғам 24 ёшида математика бўйича илмий ишини ёқлаб, фан номзоди бўлиш арафасида кутилмаганда вафот этган. Қайсидир бир маънода унинг ёш пайтидаги интилиши, илмга чанқоклигига ҳавасим келган. Гарчи 25 ёшимга қадар фан номзоди бўлмаган бўлсам-да, аммо 28 ёшимда бу илмий унвонга ва 32 ёшимда фан доктори ҳамда профессор мақомига эришдим. Ҳаммаси учун беҳисоб шукур!

КУН ТАРТИБИМНИ ўзим белгилайман

Ўзбекистонлик Азиза Шоназарова АҚШдаги энг нуфузли олийгоҳ – Колумбия университетининг *tenure track* позицияси, яъни профессорлик лавозимига қабул қилинган ilk ўзбек олимаси бўлди.

32 ёшли юртдошимиз ўрта асрларда Марказий Осиёда гендерлик тарихи ва аёллар диндорлиги мавзусида АҚШнинг Индиана – Блумингтон университетида докторлик диссертациясини ёқлаган. У икки йўналишда – диншунослик ва Марказий Осиё тарихи бўйича фалсафа доктори (PhD) илмий даражасини олган.

Айни пайтда океан ортида яшаб, фаолият юритаётган ҳамюртимиз Азиза ШОНАЗАРОВА билан интернет орқали боғланиб, суҳбатлашдик.

– Илм йўлида
кетишга қарор
қилганингиз боиси
нимада?

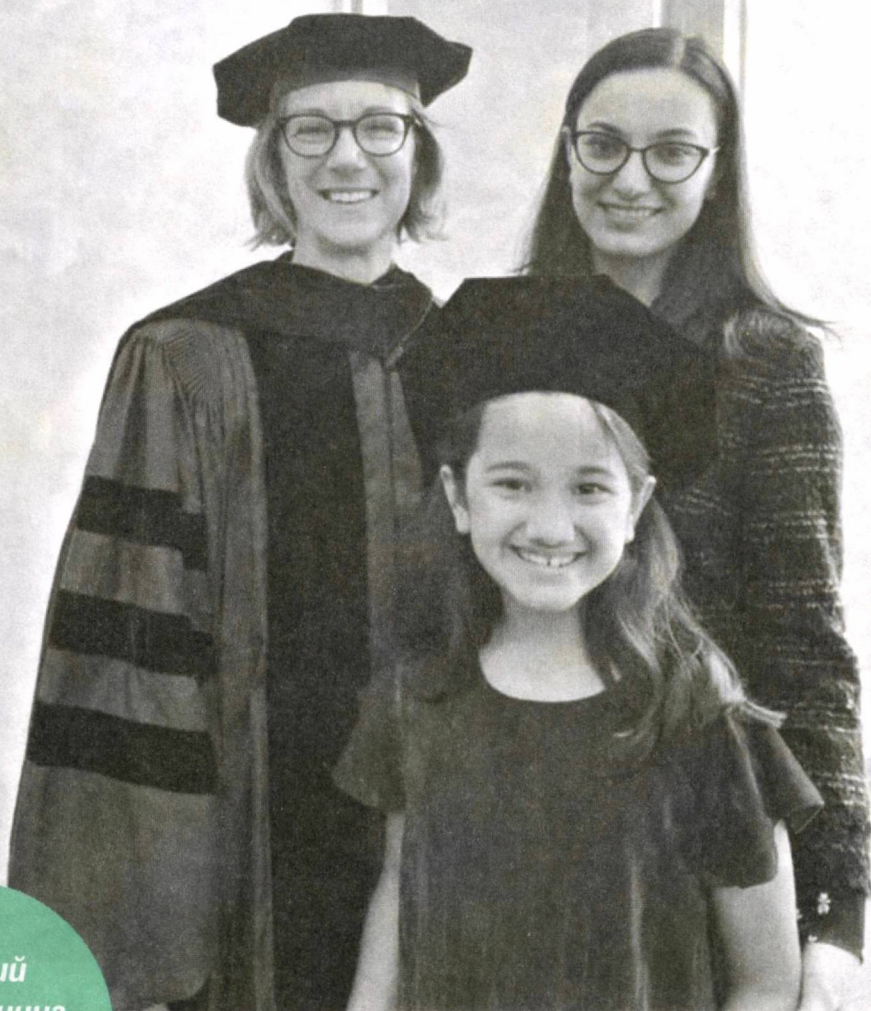
– Мактабни битиргач, Тошкент давлат шарқшунослик институти лицейига ўқишга кирдим ва форс, араб тилларини жиддий ўрганишга киришдим. Ўша кезларда онамининг дадаси, яъни бобомдан менга ёдгорлик бўлиб қолган сандиқча ичидаги эски кўлёмаларни ўқишга қизиқа бошладим. Бу борада кўплаб устозларим кўмак беришди.

2003-2008 йилларда Тошкент давлат шарқшунослик институтининг бакалавр ва магистратура босқичларида араб ва форс филологияси йўналишида билим олдим, шарқ фалсафасини ўргандим, кучли ўқитувчилар кўлида ўқидим. Фалсафа фанлари номзоди, профессор Дилдора опа Пўлатова устозлик қилди. Олийгоҳни тамомлаганимдан кейин 19 ёшимда Беруний номидаги шарқшунослик институтига илмий ходим бўлиб ишга кирдим. 2008 йили грант асосида Польшадаги Варшава университетида магистратурада ўқишни давом эттирдим. Орада турмушга чиқиб, фарзандли бўлдим.

2011-2019 йиллар мобайнидаги меҳнатларим ўтган йили ўз самарасини берди: икки йўналишда – диншунослик ва Марказий Осиё тарихи бўйича фалсафа доктори (PhD) илмий даражасини олиш насиб қилди. Шу орқали Оксфорд ва Питтсбург олийгоҳларидан пост-доклик илмий-тадқиқот лавозимига таклиф олдим.

– Хорижда
профессор,
асосан, қандай
вазифаларни
бажаради?

– Илмий
ишингизнинг
асл мақсади
нима эди?

– Магистрлик ишимни Марказий Осиёда жадидчилик ҳаракати тарихи мавзусида ёздим ва асли тошкентлик маърифатпарвар ижодкор Лазиз Азиззоданинг “Туркистоннинг уйғониш тарихи” асари устида ишлаб, уни инглиз тилига таржима қилдим. Кейин менга жуда қизиқ бўлган мавзу: тасаввуф ва аёллар тарихини ўргана бошладим. Марказий Осиёдаги аёлларнинг сўфизм тарихида тутган роли ҳақида диссертация ёзиб, ёқладим. Илмий ишим орқали Фарбдаги нотўғри қарашларни, яъни ўрта асрларда Марказий Осиё ва Ислон мамлакатлари аёллари фақатгина паранжини ичида юрган, улар уйдан ташқарига чиқишмаган, жамиятда ўрни бўлмаган, деган фикрларни қисман асоссиз эканлигини исботлашга ҳаракат қилдим. Бунинг учун саккиз йил вақтим кетди.

Юртимиз тарихини чуқур ўрганиш, ўрта асрларда аёлларнинг жамиятда тутган ўрни, гендер алоқалар қандай бўлганлигини тарихий жиҳатдан бирламчи манбалар орқали ўрганиш менга ўзгача завқ беради. Афсуски, ҳали тарихимизни ўзимиз яхши билмаймиз. Аслида бизлар ҳали танимайдиган ва ўрганмаган жуда кўплаб буюк аёл аждодларимиз бор. Тарихимиз ноёб кўлёмза саҳифаларида ҳануз ўқилмай ётибди. Бу мавзуларда кўпроқ илмий изланишлар қилишимизга эҳтиёж катта ва жуда муҳим. Шу орқали тарихимизни тўлиқ дунёга кўрсатиб беришимиз лозим. Бу менинг олдимга қўйган илмий вазифаларимдан бири ҳисобланади.

– АҚШда илмий марказлар университетларга боғланган. Профессорлардан бакалавр, магистратура ва докторантура талабаларига дарс ўтиш ҳамда илмий иш билан банд бўлиш талаб қилинади ҳамда шу мақсадда ишга олинади. Шу билан бирга магистр ва докторантларни тайёрлаш, уларнинг илмий ишларига раҳбарлик қилиш ҳам муҳим вазифалардан ҳисобланади.

Олим учун кўп нарса керак эмас. Энг асосий зарур нарса бу – вақт. Олимнинг яхши маҳсулот бериши учун унга яхши шароитдан ташқари, вақт, эркинлик керак, у бошқа ишларга чалғимаслиги лозим.

– Хориждаги қайси олий таълим масканларида талабаларга дарс бергансиз?

– Индиана, Стэнфорд ва Питтсбург университетларида ишладим. Юқорида айтганимдек, августдан Колумбия университетиди профессор лавозимида фаолиятимни давом эттираман.

АҚШда профессорлар кун тартибини ўзи белгилайди. Бу касбнинг мен учун энг қулай тарафи ҳам мана шу. Бир семестрда ҳафтада 2 ёки 3 марта дарс бериш учун олийгоҳга бораман, холос. Профессорлар фаолиятига дахлсиз ишларга жалб қилинмайди. Муҳими, мен эркинман, ҳеч ким “уни қилинг”, “буни қилинг”, “бундай дарс беринг”, дея буйруқ бермайди. Бу эса каминага шахсий ҳаётим билан кўпроқ вақт ўтказишимда жуда муҳим. Оилада барча бекалар сингари уй ишлари, пишир-куйдир ва қизимнинг тарбияси билан ўзим шуғулланаман. Профессорлик менга аёллик вазифаларимни рисоладагидек уддалашимга ҳам имкон яратади. Шундай бўлса-да, қўлимдан китоб ва қалам тушмайди. Тунни тонгга улаб илмий ишимни ёзган вақтларим ҳам бўлган.

– Сизга ҳаваси келиб, келгусида хорижда илмий иш ёқлашни режа ёки орзу қилиб юрган ватандошларимизга қандай маслаҳатлар берасиз?

– Агар фаолиятим ёшларни ўз устиди янада кўпроқ ишлаши, изланишига мотивация берса, бундан бошим осмонга етади. Мен ҳам оддий бир ўзбек маҳалласида ўйнаб, улғайган қизман. Маслаҳатим ҳамиша мақсад сари дадил интилишсин. Аслида илмий иш қилиш мураккаб эмас, лекин ҳар хил чиғириқлардан ўтиб, уни яқунлаш одамдан матонат ва сабрни талаб қилади. Хорижда PhD қилишни орзу қилаётган ёшлар ўзларининг илмий тадқиқот мавзуларини олдиндан белгилашсин ва шу мавзу доирасида конференциялар, илмий анжуманларда фаол қатнашишини тавсия эта-

ман. Бу эса уларга шу соҳада иш олиб бораётган мутахассислар ва илмий марказлар билан танишишларига ёрдам беради. Ўзбекистондаги ёшлар кўркмасдан Европа ва АҚШ университетларига магистратура ва докторантурага топширишлари керак, улар буни уддалай олишади. Бир мисол, икки йил олдин укам Тошкентда туриб, ўндан зиёд АҚШдаги нуфузли университетларга MBA (Masters degree) учун қабул қилинди, умумий ҳисобда 500 минг доллар гранд (scholarship) асосида. Ҳозирда у Йел университетини битириш арафасида. Укам иккимиз эришган ютуқларга барча ўзбек ёшлари ҳам эришишларига тилакдошман. Уларда биздан-да кўпроқ имконият ва шароитлар мавжуд.

– Шахсий ҳаётингиз тўғрисида ҳам билмоқчи эдик.

– Турмуш ўртоғим билан ҳам илм йўлида танишганмиз. 21 ёшимда оила курганман. Ҳозир бир нафар фарзандимиз бор. Қизимиз Лазиза айни пайтда 9 ёшда. У 4 ёшидан скрипка чалишни ўрганапти. Шу билан бирга шеърлар ҳам машқ қилади.

– Самимий суҳбат учун ташаккур. Илм йўлингиз ҳамиша ёруғ бўлсин ва мақсадларингиз рўёбини кўринг!

Миролим ИСАЖОНОВ суҳбатлашди.

БАЛАНД

чўққиларни кўзлаб

АЛЬПИНИСТЛАР ТОҒ
ТУРИЗМИНИНГ АСОСИЙ
ИШҚИБОЗЛАРИДАН
ХИСОБЛАНАДИ.
УЛАР ТАБИАТНИНГ
ТУРЛИ ТЎСИҚЛАРИНИ
БАРДОШ БИЛАН ЕНГИБ,
МУКОФОТИГА УЛКАН ТОҒ
ЧЎҚҚИСИНИ ЗАБТ ЭТИШ
НАШИДАСИНИ ТАТИБ
КЎРАДИ. ТОҒМА-ТОҒ,
ЧЎҚҚИМА-ЧЎҚҚИ,
ҚОЯМА-ҚОЯ ЮРИШНИ
ЎЗИГА МАҚСАД ҚИЛГАН
ҚАҲРАМОНЛАРИМИЗ
БИР-БИРЛАРИНИ
АНА ШУНДАЙ БАХТ
ЧЎҚҚИЛАРИДА ТОПГАН.
УЛАР МАНА БИР НЕЧА
ЙИЛДИРКИ, МАНГУ
МУЗЛИКЛАРДА,
БАЛАНД ЧЎҚҚИЛАРДА
ШИРИН ЖОНЛАРИНИ
ХАВФ-ХАТАРГА ҚЎЙИБ,
ОҲАЛЛАРИДА ОҒИР САФАР
ХАЛТАЛАРИНИ УЗЗУКУН
КЎТАРИБ ЮРИШАДИ.

Салобатли тоғларнинг шайдоси Ўлмас Саидхўжаев турмуш ўртоғи билан қояга чиқишни, чўққиларни забт этишни олдига улкан мақсад қилиб олган. У болалигидан тоғларга ўзгача меҳр қўйди. Қўлига қоғоз олиб, расм чизмоқчи бўлса, аввало, баланд чўққилар тасвирини туширарди. Улғайгач, бу орзулар бироз четга сурилди. Ҳисобчиликни танлади. Шундай бўлса-да, тоғларга ошуфталиги чекинмади.

Бир куни интернет саҳифаларида альпинистлар гуруҳи ҳақида ўқиб қолди-ю, унинг орзуси қайта жонланди. Ва шу гуруҳга аъзо бўлиб, кузата бошлади.

– Болалигимдан баландликка, тоғларга чиқишни яхши кўрардим, – дейди Ўлмас Саидхўжаев. – Саргузашт жанридаги, яна турли хил саёҳатлар ва наботот оламига оид китобларни севиб ўқирдим. Альпинистлар ҳақидаги фильмларни қизиқиб томоша қилардим. Гарчи ҳисобчиликни танлаган бўлсам-да, барибир альпинистликка бўлган қизиқишим устунлик қилди.

2015 йил Ўлмас ака аввалига ўзи альпинистлар гуруҳига қўшилди, кейинчалик эса турмуш ўртоғи Дилдора Отажоновани ҳам ёнига олди. Сурхондарё, Қашқадарё, Самарқанд, Тошкент вилоятидаги тоғларнинг чўққиларини забт этган бу жуфтлик қўшни республикаларнинг чўққилари сари ҳам йўл олишди.

– Юртимиз юксак чўққилар, жўшқин ва сержилва дарёлар, гўзал ва бетакрор кўллар, музликлар Ҳисор тизмасида, Қашқадарё вилоятида, Тошкент вилояти дарёларининг тепа қисми, Чотқол тоғ тизмаси жуда кўп ноёб ўсимлик ва ҳайвонот дунёсига эга, – сўзида давом этади Ўлмас ака. – Ана шундай гўзалликдан баҳра олишни, инсон қадами етмаган жойларни кўришни мақсад қилганман. Бугунги кунгача чиққан энг баланд чўққим Тожикистондаги Жонат тоғи бўлиб, унинг баландлиги 3886 метр. Албатта, бу натижа билан чекланиб қолмоқчи эмасман. Юртимиз байроғини бундан-да баланд нуқта-ларга қадашни истайман. Айни пайтда Шароф Эгамбердиев бошчилигидаги “Ўзбек турист” гуруҳида фаолият кўрсатяпмиз. Гуруҳдошларимнинг 2 нафа-

ри Эльбурсни ҳам забт этган. Яна 4 нафари ўтган йили Непаль давлатидаги тоғларга чиқиб келишди. Дунёда инсонлар забт этишини кутиб ётган тоғлар кўп. Олдимизга қўйган улкан мақсадимиз ҳали танилмаган чўққиларни забт этиш. Бироқ, бу албатта, иқтисодга бориб тақалади. Чунки ўз маблагларимиз билан сафарга чиқамиз. Агар мақсад аниқ бўлса, эртамикечми уни амалга ошириш учун маблағ топилади. Бунинг учун фақат қатъиятлик, метин ирода ва истак лозим. Баландликка кўтарилиш, уни забт этиш осон иш эмас. Инсондан тинимсиз меҳнат ва табиатга чексиз меҳр-муҳаббат талаб этилади. Ана шу хислатларни ўзингизда жо этсангизгина юксак чўққилар сизга бўйсунди. Бунинг учун ақлий салоҳиятни ишга солимоқ ва яна ҳар қандай вазиятга тайёр турмоқ керак. Асосийси, чекинмаслик, фақат ва фақат олдинга қадам ташлаш.

Бу орада бизни жимгина тинглаётган Дилдора Отажоновани ҳам суҳбатга тортдик. У киши бироз тортинчоқ бўлса-да, эркаклардан қолишмайдиган матонат ва жасорат соҳибаси эканлиги сўзларидан сезилиб турибди.

– Умр йўлдошим сафар давомида доим ёнимда бўладилар. Дара бўйлаб тортилган арқоннинг хавфсизлигини кўздан кечиради. Тоғ анжомлари ва воситаларининг тўлиқлиги, созлигига эътиборини қаратади. Йўл-халтамни кўтаришга ёрдамлашади. Гуруҳдан орқада қолсам, дарров ёнимда пайдо бўлади. У киши билан ўзимни бехатар сезаман. Унинг далдаси, мадади билан чўққиларни бирин-кетин забт этапман. Сурхондарё вилоятидаги 3550 метр кўрсаткичли Хожя-Гур-Гур чўққисини забт этганман. Энг баланд натижа ҳозирча шу. Ўлмас ака билан илк тоққа чиққан пайтларим қояларга арқонсиз чиқиш машғулотларини ўтказганмиз. Абдий музликлардан имкон қадар узокда, ўзимнинг уйимда бўлиб қолсам қанийди, деган онларим ҳам бўлган. Муздек совуқ ҳавода енгилгина чодирда ётишни айтинг. Бир куни майда тошли қияликдан ўтаётганимда дарадан пастга қулаб тушганман. Шукри, соғ-омон чиқдим. Ҳозир ўзимга бўлган ишончим, тажрибам ортганидан бундай хавфли ҳолатларга учрамаяпман. Баъзан тоғ чўққиларида қаттиқ совуқда кунлаб қолиб кетамиз. Ҳаво етишмаслиги қийнайди. Кейинги пайтларда бизни хатарга соладигани кўним топган чодиримиз атрофида тунда йиртқич ҳайвонларнинг ҳужумга шайланиши бўлиб қолган. Айниқса, ёввойи тўнғизлар хавф туғдирмоқда. Тўғри, саёҳат ёки хобби учун ҳаётни хавф остига қўйишда мантиқ йўқдек. Муҳими, инсон ўз касбини чин юракдан севсин. Шунда ҳар қандай хавф-хатарга чап бера олади.

– Биласизми? Энг баланд чўққига чиққандаги ҳолатимни тасвирлай олмайман, – суҳбатни давом эттиради Ўлмас ака. – Қалбингни бир ҳис чулғаб олади. Бу – галаба нашидаси. Шунда ҳамма қийинчиликлар, хавф-хатарлар бирзумда ёдингдан кўтарилади. Чунки энг юксак чўққи – бу орзу. Унга етдингми, яна бошқа чўққига интилиш пайдо бўлади. Ва ҳаракатни ўша ердан бошлайсан. Инсон олдида осмонпар мақсадлар қўйса, шунда у ҳар қандай чўққини забт эта олади. Мулоҳаза қилиш, ўзини янада чуқурроқ англаш ва ақлий имкониятларини баҳолаш учун вақт етарли бўлади. Маррага етишда жисмоний тайёргарлик ниҳоятда муҳим. Аммо муваффақиятнинг 70 фоизи ички руҳиятга боғлиқ. Альпинистлар юртимизда яқингача баҳор, ёз, куз фаслларидагина тоққа чиқишарди. Гуруҳимиз ташкил бўлгандан кейин биз бу анъанага чек қўйдик, яъники, илк бора қиш фаслида ҳам чўққиларга чиқишни бошлаб бердик. Бизни кўриб бошқа тижорий гуруҳлар ҳам бу фаслда қояларга чиқишни бошлашди. Лекин уларники 1-2 кундан у ёғига ўтмайди. Бизнинг гуруҳ эса бир ҳафтагача сафарни давом эттиришга қодир.

Айни пайтда 2 нафар фарзанднинг ота-онаси бўлган альпинистларимиз, фарзандларининг ҳам тоққа чиқишга қизиқишини оширишга ҳаркат қилишмоқда.

– Улар альпинист ёки бошқа касб эгаси бўлиши ҳақида ҳали бир тўхтамга келмадик, – дейди Дилдора Отажонова. – Муҳими, фарзандларимнинг табиатга, ҳайвонот оламига бўлган меҳрини ошириш, юксак орзулари сари қўрқмасдан олға ҳаракат қилишни ўрганишса, кифоя. Кейинги пайтларда баъзи оилалар арзимас баҳоналар билан номигагина яшаши, ҳатто ажралиб кетаётганини, бир-бирига таъна тошларини отаётганини эшитиб хайрон қоламан. Турмуш ўртоғим билан тоғу тошлардан тирмашиб чиқиб,

ҳаётимизни баъзида хавфга солиб мақсадимиз, оиламиз шаъни сари юксалсак, атрофдаги айрим ношукрларга қараб, наҳот яшашдан мақсади бўлмаса, деган фикрга борамиз. Кундалик ҳаётимизда ҳам забт этишимиз лозим бўлган “чўққилар” бисёр. Фақат олдинга интилиб, шукр қилиб яшаш лозим.

Ҳар бир спорт тури ўсиб келаётган ёш авлоднинг жисмоний чиниқишида катта ўрин тутди. Агар малакали ва тажрибали мураббий бўлса, хавотирга ўрин қолмайди. Альпинистликда-чи? Бу борада уларнинг фикрлари билан қизиқамиз.

– Аввал болаларнинг қўл ва оёқ мускулларини мустаҳкамловчи машғулотлар ўтказиш зарур бўлади, – дейди Ўлмас Саидхўжаев. – Турли вазиятларда ўзини қандай тутиш шартлигини ўрганиб, кейин альпинизм машғулотларига ўтиш лозим. Машғулотлар ҳаммаша ишончли мураббийлар ҳамроҳлигида ўтиши керак. Бу борада альпинизм ва чўққига чиқиш спортини фарқлаш керак, назаримда. Чўққига чиқиш билан 3-5 ёшдан бошлаб малакали мураббийлар ёрдамида болани шуғуллантириш мумкин. Альпинизм учун тавсия этилган вақт – 16 ёш бўлиши керак. Ота-онанинг ёзма розилиги ва шифокор тавсияси билан бу муддатни 14 ёшга камайтириш мумкин. Бироқ бундай ҳолатда жисмоний зўриқишлар ва мавжуд хавф-хатарни ҳисобга олиш зарур. Маҳоратли альпинистларимиз кўп. Бироқ юртимизда тоғ спорти бироз оқсаётгандек. Ушбу спорт тури ихлосмандлари камайиб кетаётгани ачинарли.

Ҳа, юртимизнинг тоғлари виқорли, маҳобатли, сирли ва мафтункор. Ўлмас ака ва Дилдора опа сингари довурак, шижоатли инсонлар тоғларнинг шайдоси сифатида ёшларга она-табиатни асраш, Ватанни севиш борасида ибрат бўлади. Ҳали ўрганилмаган тоғларга саёҳат уюштириш, бетакорр табиатимиз ҳақида юртдошларимизга маълумотлар бериш, инсон қадами етмаган жойларни забт этиш ва мақсадидаги чўққини эгаллаб, унга юртимиз байроғини ўрнатишни, янги марралар ҳамда афсонавий тоғлар этагига етаклайдиган кучдан завқланиб яшашни мақсад қилган бу жуфтликка улкан парвозлар тилаймиз.

Чарос ДЎСТМАТОВА

МЕН СЎЗ САЙЛАЯПМАН СЎЗ ОРАСИДАН

Воҳид ЛУҚМОНОВнинг “Мужда” шеърий тўплами чоп этилган. У самарали меҳнатлари учун 2009 йилда “Меҳнат шуҳрати” ордени ва 2011 йилда “Олтин қалам” Миллий мукофоти билан тақдирланган.

Шотутлар шовуллаиди –
Танасига қон томган.
Момом офтобасидан
Томирига жон томган.

Шалаббо шамоллардан
Баргларига юккан гард.
Остига тўкилгани
Шокувонч эмас – шодард.

Йилларнинг йилдирими
Адл қаддин дол этар.
Шотут офтоба тутган
Момомга ўхшаб кетар.

Шотут ҳам момом каби
Ўттиз йилнинг беваси.
У ҳам момомдек ёлғиз –
Баргидан кўп меваси.

Беш йил аввал кеч кузак,
Беш чоқим сўқилганди.
Момом сўнги япроқдек
Тупроққа тўқилганди.

Қирқ йилки дуо қилар,
Момом дуоси – ирмоқ,
“Ўғилларинг ўтов қил,
Қизларингни қил қишлоқ”.

Самарқандга соғинган
Сордек бўлаб учаман.
Гоҳо бориб момомни,
Гоҳ шотутни қучаман.

Бири тушимда йўқлар,
Бирин дуо дастиди.
Ер устида бир момом,
Бир момом ер остида.

Мен сўз сайлаяпман сўз орасидан,
Чехрангиз ўтказиб кўз қорасидан,
Севинчлар сачрар дил фавворасидан,
Азизам, дилсўзсиз, Худога шукур!
Азизам, дилрўзсиз, Худога шукур!

Тангрининг инъоми – йўву бори сиз,
Ошиқлар аъмоли – ишқнинг кори сиз,
Аста юракларга фақат дори – сиз,
Азизам, ҳабибсиз, Худога шукур!
Азизам, табибсиз, Худога шукур!

Тонгги ёмғирдайин ифорлисиз сиз,
Гоҳ сокин, гоҳида изҳорлисиз сиз,
Бирда тониб, бирда иқролисиз сиз,
Азизам, найсонсиз, Худога шукур!
Азизам, ҳайронсиз, Худога шукур!

Сел бўлиб йўғлайсиз, отасиз хандон,
Чехрангиз тундлашса бу дунё зиндон,
Гоҳо жон берасиз, гоҳ сўрайсиз жон,
Азизам, ашқчисиз, Худога шукур!
Азизам, рашқчисиз, Худога шукур!

Тангри яратган энг муаттар гулсиз,
Бир қараса бийрон, бирда жим – тилсиз,
Гоҳида малика, гоҳида кулсиз,
Азизам, мағрурсиз, Худога шукур!
Азизам, мағлубсиз, Худога шукур!

Кўнгил зулматини ёритувчи нур,
Юрак зуборларин аритувчи нур,
Дилни энтиктириб, ҳоритувчи нур,
Азизам, сиз нурсиз, Худога шукур!
Азизам, шукурсиз, Худога шукур!

Кўкларнинг ҳар уни кўнгилга дўнғай,
Қалдирғочлар келиб қошмига кўнғай,
Ҳар неки десаңгиз бу кўнғил кўнғай,
Азизам, сиз борсиз, Худога шукур!
Азизам, барқорсиз, Худога шукур!

Биламан, юрагинг соғиняпти,
Ақлингга бўйсунмай асов тулпордай.
Гўё гурурингга доғ инаяпти,
Худди соғинишининг айиби бордай.
Ҳали маромига етмади, Гулим,
Сабр қил, соғинмай яшамоқ – ўлим.

Кўксинг кунжагида бир ҳис питирлар,
Ненидир йўқотган каби дилгирсан.
Хотираларингни бир ис қитиқлар,
Гўёки ҳаммага ошқора сирсан.
Ҳали маромига етмади, Гулим,
Сабр қил, соғинмай яшамоқ – ўлим.

Кўзуга сўйлайсан ҳасби ҳолингни,
Кўзингда йилтиллар англамсиз бир мунг.
Тортиб олишгандек гўё молингни,
Бўғзингга тиқилар овриқли бир ун.
Ҳали маромига етмади, Гулим,
Сабр қил, соғинмай яшамоқ – ўлим.

Рангин йўқотгандай атроф-жониб,
Сезмайсан ўзга бир исни, ифorni.
Кундузлари мудраб, тунда уйғониб,
Бағрингга босасан ўшал озорни.
Ҳали маромига етмади, Гулим,
Сабр қил, соғинмай яшамоқ – ўлим.

Ёнингда шарпалар айланар гўё,
Жилмайиб боқасан, қулоқ солгандай.
Кўзингга ҳаммаси кўринар рўё,
Дунёда фақат сен ёлғиз қолгандай.
Ҳали маромига етмади, Гулим,
Сабр қил, соғинмай яшамоқ – ўлим.

Юрасан. Тўхтайсан. Нега, ноаён,
Ортингга қайтасан – қароринг синмас.
Гўё оёқларинг қилгандай исён,
Ақлинг қарорига сира бўйсунмас.
Ҳали маромига етмади, Гулим,
Сабр қил, соғинмай яшамоқ – ўлим.

Эҳтимол, адашдим – тусмолим будир,
Эшигингга минг бор бордиму қайтдим.
Сени билмайман, лек аҳволим шудир,
Исмим сўрасалар исмингни айтдим.
Соғинч маромига етди-ку, Гулим,
Англадим: соғинмай яшамоқ – ўлим.

БАЛАНД КЎТАРИЛДИ БАХТНИНГ БАЙРОФИ

Малика САЛИМОВАнинг “Меҳр истаб”, “Учинчи дунё” китоблари нашр этилган. Улар мухлислари томонидан илиқ кутиб олинди. Бир қатор шеърлари инглиз, озарбайжон, турк тилларига таржима қилинган. Шоиранинг дилга яқин шеърлари эл ардовидаги санъаткорлар томонидан куйланмоқда.

МЕН ҚАЙТАМАН

Ўткинчиман, шодлан, куюнма,
Ҳаётингдан кетаман бир кун.
Лекин ҳатто ўлсам суюнма,
Минг йилдан сўнг қайтишим мумкин.

Тиниб ёзар ёмғирлар каби,
Баҳорлардек қадрини билмас.
Туннинг Ойи, Куннинг офтоби.
Мен қайтаман бир кун, хуллас.

Унутилди, дея қувониб,
Осмонларга отма дўппингни.
Мен қайтаман қолсам соғиниб,
Аллоҳимнинг истаган кун.

Ё мойчечак, ё захча бўлиб,
Ёки тунлар шамол шовқини.
Ё ҳаводек кўксингга тўлиб,
Мен қайтаман, билиб қўй шуни.

Муҳаббатга айланиб қайта,
Юрагингга оламан кириб.
Ёр ҳижрони қийнаган пайти.
Билгинки, мен келдим тирилиб!

Тупроқ бўлгум, Ҳаққа ёлвориб,
Мени босиб юрмоғинг учун.
Юз йилдан сўнг ахири бориб,
Сен бағримга кирасан бир кун!

Жуда йироқлашиб кетмайлик, дўстим,
Омонат дунёда қанча омонмиз?!
Дунё дунёлигин қилаверар жим,
Фурсатлар қадрига етмас ёмонмиз!

Жуда йироқлашиб кетмайлик...
Ахир,
Беш кунлик умрнинг меҳмонларимиз.
Турмуш ташвишида югуриб зир-зир,
Қачон икки бўлар дея биримиз!

Жуда йироқлашиб кетмайлик...
Майли,
Ойда бир, йилда бир келинг ҳол сўраб.
Қадр-оқибатлар сиз, мен тўфайли,
Эски иморатдек бормоқда нураб.

Жуда йироқлашиб кетмайлик...
Асли,
Одамнинг тафтини олгучи одам.
Одам Ато билан Ҳавонинг насли,
Қариндош-уруғимиз нима бўлса ҳам!

Жуда йироқлашиб кетмайлик...
Кўнгил,
Дўстнинг дийдорига ҳамиша ташна.
Тирикчилик дея аталар савил,
Ўртага жудалик солмасин, ошна!

Бошимни кўярга ёстиқларим тош.
Чакка томирларим ёраман дер қон.
Ҳамма соғинчлардан беор дунёда,
Сизнинг соғинчингиз овир, Отажон!

Кўксимда гупури кулоқни тешган,
Юракми
Ва ёки энг улкан вулқон?!
Неларга кўнмади савил бардошим,
Нечун сизсизликка кўнмас, Отажон!

Яхши кунларимнинг ҳисобин билмам,
Лекин икки куннинг бириси ёмон.
Ҳамма аламларга басдир бир алам,
Сизнинг йўқлигингиз алам, Отажон!

Сизнинг ҳузурингиз хуморларида,
Танғрим яшашимга беради фармон!
Юрибман тириклар мазорларида,
Қатра меҳрингизни топмай, Отажон!

Ношукурлик гуноҳ, нолишлик гуноҳ,
Тентирар танамда тийра жон сарсон.
Менинг гуноҳларим кечсину Аллоҳ,
Сизни раҳматига олсин, Художон!

Аниқ эсламайман ...
Қилдинг кўнғироқ,
Ёки мен тердимми рақамларингни.
Ҳар ҳолда, тўкилиб кетдию фироқ,
Гусурин эшитдим қадамларингни.
Худди кечагидек...
Худди бир кунга,
Ёки бир сония яшадик айро.
Ахир ўхшатмадими сени ҳеч кимга,
Сен мендан яхшисин топмадинг гўё!
Аслида орадан ўтди бир аср,
Икки умр ўтиб кетди, минг афсус,
Кимга жаҳл қилдик, ё кимга жабр,
Кимни бир кўришга муштоқмиз ҳануз?!
Аниқ эсимда йўқ,
Қайси биримиз,
Эшикни қарс этиб ёпдик сўнги бор.
Кейин бир умрга бизлар иккимиз,
Эшикка термулиб ўтдик умидвор!
Ҳаммадан қизиги,
Ечимсиз жумбоқ,
Овозин кутаман қадамларингни.
...Қизик, сен қилдингми бугун кўнғироқ,
Ёки мен тердимми рақамларингни?!

Оддий ҳолдек эди кузларнинг келиб,
Баҳорнинг қайгадир кетиб қолиши.
Тун бўйи изгизган дайди шамолнинг
Тонгда булутларга ётиб олиши!

Оддий ҳолдек эди жамбил барғида,
Мунис капалакнинг жон беришлари.
Боқира қиз янглиғ сулуз тонгларнинг
Ўю ҳаёлимга эврилишлари.

Оддий ҳолдек эди, бошимдан ёғиб,
Ёмғирнинг кўз ёшига айланишлари.
Кўнғилимда мирзолик қилган сабрнинг,
Танҳо ҳокимликка сайланишлари!

Оддий ҳолдек эди, кунлар ҳовлиқиб,
Оқмоғи тўполон дарё мисоли,
Мени жондек суяр ҳаёлий ёрнинг
Фақат тушларимга кирар тимсоли.

Нечукдир қалқиди дунёи азим,
Сеҳрли эртақлар айтар пайтида,
Сени топиб олдим ногоҳ, азизим,
Ногоҳ мен яралиб қолдим қайтадан!

Энди баҳорликка даъвогар куз ҳам,
Олтиндек товланар ўлик ҳазонлар.
Бурдан борливингга айланди олам,
Яхши бўлиб қолди ҳамма ёмонлар!

Зириллай бошлади юрак зарбидан,
Сочимнинг ҳар битта толасигача.
Нур кирди кўнғилнинг ичкаридаги
Ёришмас қоронғу хонасигача!

Бир эмас, минг қуёш чиқди фалакка,
Бодомлар гуллади айни қиш чоғи.
Коинот жойланди митти юракка,
Баланд кўтарилди бахтнинг байроғи!

Қилнинг устидаман, қўлларимдан тут,
Қўйиб юбормайман деб айт, ҳеч қачон!
Осмондан баландда экан бу ҳудуд,
Суяб тур, қуласам қолмайман омон.

Қисмат

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ АРТИСТИ ИКРОМА БОЛТАЕВА 1916 ЙИЛНИНГ 1 ЯНВАРИДА ҚАШҚАДАРЁ ВИЛОЯТИНИНГ КИТОБ ТУМАНИДА ТАВАЛЛУД ТОПДИ. ИКРОМА БОЛТАЕВА 1932 ЙИЛДА ҚАШҚАДАРЁ ВИЛОЯТ ТЕАТРИДА ИЛК БОР “ҲУЖУМ” СПЕКТАКЛИДА ТУРСУНОЙ РОЛИНИ ИЖРО ЭТАДИ. СЎНГРА У 1934–1945 ЙИЛЛАРДА САМАРҚАНД ВИЛОЯТ ТЕАТРИДА ИШЛАБ, ҚУНДУЗ (“ТОҒ ҚИЗИ”), ЖАМИЛА (ҲАМЗА, “БОЙ ИЛА ХИЗМАТЧИ”), МАЙСАРА (“МАЙСАРАНИНГ ИШИ”), МИЛЬФОРДХОНИМ (ФРИДРИХ ШИЛЛЕР, “МАКР ВА МУҲАББАТ”) КАБИ БОШ РОЛЛАРНИ ЎЙНАЙДИ.

Минг афсуски, катагон йиллари унинг умрига завол бўлди. Ҳали 30-йилларда Тошкентда очилган Абулқосим Лоҳутий номидаги театр техникумини тамомлаб, Самарқанд театрида ишлай бошлаган Икрома Болтаева “Бой ила хизматчи”даги Жамила, “Ҳолисхон”даги Ҳолисхон, “Тор-мор”даги Дилбар роллари билан кенг томошабинлар оммасига таниш бўлиб қолган эди. Унинг жуда кўп ижодий ишлари Миллий театр билан боғлиқ. “Отелло”даги Дездемона, “Ревизор”даги Мария Антоновна роллари, айниқса, ўзбек драматургиясидаги Абдулла Қаҳҳорнинг “Тобутдан товуш” асаридаги Нетайхон, Баҳром Раҳмоновнинг “Юрак сирлари”даги Сурмахон, Абдулла Қаҳҳорнинг “Шоҳи сўзана” пьесасидаги Салтанат образлари ҳамон театр мухлисларининг ёдида. Афсус, бугун актриса орамизда йўқ. Аммо унинг санъатимиз ривожига қўшган ҳиссаси, яратган ўлмас образлари ҳали узоқ йиллар яшайверади.

Театр санъатида шундай роллар бўладики, уни ҳар ким ҳам ижро этавермайди. Тўғрироғи, ижро эта олмаслиги ҳам мумкин. Шу боис театр жамоасида режиссёрлар актёрларни шундай ўрганган бўладики, роль тақсимида ҳатто пьеса қабул қилинишидаёқ бош ролни қайси актёр ижро эта олиши мумкинлиги маълум бўлиб қолади. Саид Аҳмаднинг “Келинлар кўзғолони” пьесаси ўқилганида саҳналаштирувчи режиссёр Баҳодир Йўлдошев асардаги бош роль Фармонбиби образини икки актриса – Зайнаб Садриева ва Икрома Болтаевага мўлжаллаган эди. Аммо Икрома Болтаева бошқа пьесада банд бўлганлиги учун репетицияларни Зайнаб Садриева олиб бориб, спектаклда ролни муваффақият билан бажаргани ҳаммага маълум. Лекин Зайнаб Садриеванинг бетоб бўлиб қолганлиги туфайли яна бир бор Икрома Болтаевага мурожаат қилишга тўғри келган эди. Албатта, ҳар бир ролни тайёрлашда, уни талқин этишда актёр учун ҳам, режиссёр учун ҳам турли изланишлар бўлиши табиий. Актриса Икрома Болтаева бу ролни тайёрлашда Зайнаб Садриева ижро этган Фармонбидан ўзгача талқин этиши шарт эди. Чунки ҳар бир актёрнинг шахсий характери ўша ролни тайёрлашда маълум йўналиш танлашга ва изланишга ҳаркат қилишини тақозо этади. Режиссёр Баҳодир Йўлдошев Икрома Болтаеванинг имкониятларидан фойдаланиб, ўзгача талқин этишга йўналиш беради ва натижада унинг ижросидаги Фармонбиби образи Зайнаб Садриева яратган қиёфадан мутлақо ўзгача бўлиб, томошабинларимизга маъқул тушган эди.

Одатда театр жамоаси спектаклдан сўнг бир пиёла чой устида бир-бирларини табриклашиб, ижрочининг ютуқ ва камчиликларини, келажакда яна қандай образга сайқаллар берилишини самимий маслаҳат қиладилар. Икрома Болтаева бу образни юзага келтиргунича кўп излангани, ниҳоятда қийналгани ва яна бундай мураккаб ролни кўп сайқал бериш орқали узоқ йиллар сахнамизда яшаб қоладиган образ даражасига кўтаришга ваъда бериб турган эди, эшикдан кириб келган бир одам унинг қулоғига ниманидир пичирлади. Шунда зиёфат зиёфатлигича қолди-ю, Икрома Болтаева уни сўраб келган киши билан ташқарига чиқиб кетди. Кейин маълум бўлишича, Икрома Болтаеванинг ўғли Рустам Болтаевни қамокқа олишган экан. Ўша йиллари халқимиз бошидан даҳшатли кунлар кечаётган хавотирли замонлар эди. Икрома Болтаева шу даҳшатли хабарни эшитгач, йўл-йўлакай уйига боргунича хаёлидан нималар ўтмаган, дейсиз. Чиндан ҳам бу актрисамизнинг ҳаётида бундай фожиали воқеалар кўп бўлган экан. 30-йилларда бутун ер-сувлари тортиб олинган отаси Зоҳид ака ҳаётдан бевақт кўз юмган ва тўрт бола билан бева қолган онаси ўз болаларини интернатга топширишга мажбур бўлган. Етимлик билан қашшоқ ҳаёт кечирган, ўқишни битириб, Самарқанд театрида иш бошлаган Икрома севган йигити Ризо ака билан бир ёстикқа бош қўйган кун чимилдикдаги куёв отаси халқ душмани бўлгани учун олиб чиқиб кетилгани ва ундан кейинги кетма-кет бу оилага қақшатқич зарбалар тушгани, ҳатто биринчи гўдак шу кўркувларда нобуд бўлгани ва бугун эса ниҳоят кўз қорачиғидан айрилиш хавфи кўз олдидан бирма-бир ўтар эди. Улар эшик олдига етиб келишганида бир неча одам Икрома Болтаева яшайдиган уйни куршаб турган экан. Машина чирогини нурида эшикни очишлари билан ҳалиги турган одамлардан уч киши ёпирилиб уйга киришади. Икрома опани бир чеккага ўтқазиб қўйиб, сўрамай-нетмай уйдаги нарсаларни остин-устун қилиб, ниманидир излашарди. Бу актрисамизнинг оиласи унақа бой оилалардан эмаслиги кўриниб тургани боис улар кулфлоглик сандиқчани очишни буюришади. Бу сандиқчада эса Икрома опанинг сахна тақинчоқлари сақланар эди. Икрома Болтаева бундай тинтувларни кўп кўрган эди. Ҳали гўдаклигидаги уйларида намату кўрпачалар, қозон-товокларгача олиб чиқиб кетилгани эсида эди. Қайнотаси қамалганлигидаги тинтувда кўпроқ китобларни, ёзувларни қидиришган эди. Бу гал энди қим-

матбаҳо буюмларни қидиришарди. Қимматбаҳо тошлар ёки олтиндан ясалган буюмлар эмас, спектаклларда фойдаланиладиган зебу зийнатларни опа сандиқчада сақлар эди. Улар сандиқчани очиши билан гўё ҳамма қидирган бойликларини топиб олгандек кўзлари чакнаб кетади. Улар ҳали буларнинг ҳаммаси сахна учун ясама тайёрланган буюмлар эканини билишмайди. Опа уларга “тегманг”, дейиши билан биттаси ҳаммасини ховучлаб олади-ю, сумкага солиб машинага олиб чиқиб кетади. Улар шундай қимматбаҳо буюмларни топганидан қувончларига сиғмай опани ҳам машинага ўтқазиб олиб кетадилар. Албатта, эртасигаёқ экспертиза текширганида буюмларнинг сохта эканлиги аниқ бўлгач, тақинчоқлар билан бирга опани ҳам уйига олиб келиб қўйишади.

Аммо Икрома Болтаева ўғли қаерда эканлигини суриштириб, ҳеч нарса билолмагач, нима қилишини билмай, ўзи туғилиб ўсган Китобга йўл олади. Китоб туманига кириб борганида одамларнинг руҳи тушкун, қавму қариндошларнинг деярли ҳаммаси ташвишли кўринар эди. Тошкентга қайтиб келиб, ўғлининг қаерда эканлигини билмоқ учун бормаган жойи қолмади. Маълум бўлишича, ўша ҳибсга олинганларнинг бир нечаси Москвага олиб кетилган экан. У Москвада турган боласига тўрт ярим йил қатнайди. Шуниси оғир бўлдики, шу йиллар ичида битта қамокхонада асраб туриш мумкин бўлмаганлигидан (суд қилиниб, жазосини олмаган кимсанинг ҳар 9 ой ичида жойини алмаштириб туриш шарт экан) Икрома Болтаева фарзандини қидириб, баъзан Москвага, баъзан Куйбишевга, баъзан Горькийга, хуллас Россия ҳудудидаги барча қамокхоналарга бир-бир бош уриб чиқади.

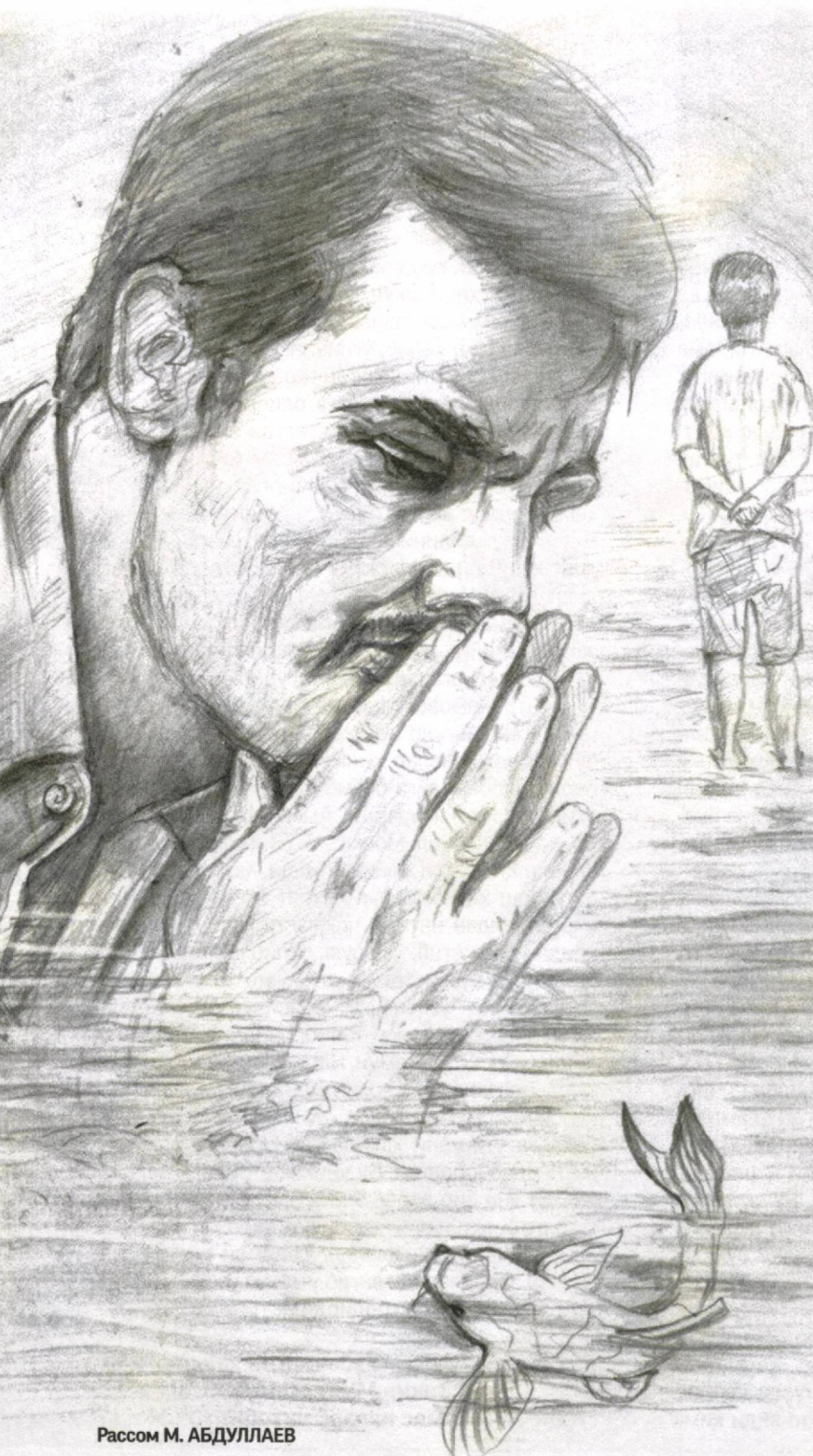
Театр жамоаси Икрома Болтаеванинг бошига тушган қайғули кунларда унинг дардига даво бўлмоқ учун нелар қилмади, дейсиз. У замонларда бирон жойга бориб шикоят қилган билан оқибатсиз қолаверарди. Аммо Икрома Болтаева яқин беш йил Москвада бормаган идораси, шикоят қилмаган жойи қолмади. Ҳатто, ўша вақтдаги бош котибга ҳам шикоят ёзган эди. Аммо бирортасидан натижа чиқмагач, кундан-кун ичидан зил кетиб, қоқ суяк бўлиб қолганди. Хайриятки, Ўзбекистонимиз мустақил бўлди-ю, “пахта иши”, “ўзбек иши” юзасидан ҳибсга олинганлар ҳақиқат қарор топиб, озод бўлишига йўл очилди. Ўғли Рустамни Наманганда суд қилишганда опа ўша ерда ҳозир бўлган эди. Судда прокурор Рустам Болтаевда ҳеч қандай айб йўқлиги, бекорга ўтиргани ҳақида гапирганида опа ўзини ташлаб юборган. Бу унинг бетоблигига сабаб бўлган яна бир зарба эди. Ўз касбига муҳаббат, санъатни маънавий тарбиячи даражасига кўтариш йўлида халқимизнинг сеvimли санъаткори тақдир зарбаларини енгиб ўтди ва ўзбек санъати тарихида ёрқин из қолдирди.

**Ўзбекистон халқ артисти
Зикир МУҲАММАДЖОНОВнинг
“Қалбдаги ўчмас излар” китобидан олинди.**

ОФТОБ

исли

ҲИКОЯ
бола

Рассом М. АБДУЛЛАЕВ

Оқ “Нексия” кўприкдан ўтиб, тўхтади.

Олд эшик охиригача очилиб, қисирлаб кетди. У хўрсинди-да, икки қўлида рулни чангаллаб, устига жағини тиради.

– Илтимос сиздан, – ёлворди ортида ўтирган аёл. Ҳамма нарсадан тўйган одамдек типирчиларкан, унинг ўнг елкасига кафтини босди. – Ажрашайлик! Балки, ашинда...

У силтаниб машинадан тушди-да, эшикни шарақлатиб ёпди. Зардали “уф” тортиб, қўлларини шимининг чўнтакларига тикди, у ён-бу ён бетоқат аланглади.

Аёл ҳам машинадан тушди.

– Узоққа кетиб қолманг! – деб, “сиздан ҳам муҳимроқ ишим бор”, қабилида қўл силтаб, гувиллаб ўтаётган машиналарга ён бера-бера йўлнинг нариги бетида ғойиб бўлди.

Унга шу керак эди: айни дамда хотинини кўрмаса бас. Акс ҳолда, қаттиқ тегиб қўяди.

Нарида ёлғиз тол кўринди. Сув ёқалаб у томон юрди.

Дала йўли. Уловларнинг ғилдираклари изи қиртишланган ўт-ўландан ажралиб, оқиш-сарғиш товланади. Бир тараф ғўза. Толдан ўтароқ бир нечта бола ирғишлаб, бақир-чақир билан мол-қўйларини ҳайдаб бормоқда.

Толга етди: танаси ҳали дағаллашмаган, ёш экан. Новдалари ён-верини сув эпкинни аралаш елпийди.

Ўнг кафтида беихтиёр толни силаб, ёнига – ажриққа чўкди. Қўлларини тиззалари узра қовуштирди. Жағини тиради. Қуёшнинг аёвсиз онлари эмасми, машинада димикқанди. Остидаги ўт-ўлан, устидаги новдалар, сув салқини танига ҳаловат бағишлади.

Сувга тикилди.

Анҳор катта эди. Суви лим-лим, тўлқинланиб оқади, устига-устак, шитоб.

Умрни оқар сувга ўхшатишади. Рост, шекилли. Ҳозир шундоқ шўнғийману оқаман-кетаман. Аммо ажрашмайман. Ахир, уни севаман!.. Ўнг кўзининг четида бир томчи ёш айланди. Нима қилай?! Худо борку, ноумид қилмас... Иккинчи томчи сизди.

– Ассаломалейким, тоға (Андижонда бегона ўрта яшар эркакни “тоға”, ёши улуғини “бува”, дейишади. Қариндош тоғалар ҳам бор).

Чўчиб тушди. Ўнг ёғига қайрилди.
– Йиғлаяпсизми?
– Йўғ-э!.. – Шошиб кўзларини артиш асносида юзига сув урди.

Эгнига кулранг шорти, ўнгиган майка кийган, офтоб тафтида “пишган” танаси тупроқ тусли ўн ёшлар чама-сидаги болакай чап қўлида толни тутиб, ҳадеб сув остига мўраларди.

– Балиғимни қўрқитиб юборманг, ишқилиб... – деди ўнг қўлида шортини қорни аралаш кўтариб қўярган.

Тол остидаги мол-қўй ёки одамлар қиртишлаб ташлаган “бошсиз” буталар боланинг болдирини тирнади.

– Қанақа балиқ? – У юзини артиб, қайта-қайта бурнини тортди. – Мен... Мен...

– Ҳали чиқмабди... – Бола чап қўлида “қорни”-ни тутиб, тол билан Унинг ўртасига қисилиброқ ўтирди. Қуймичига нимадир ботди – бута шекилли. – Ҳали кўрасиз.

Анҳор суви гўё кўтарилди, оқим, ваҳм зиёдалашди.

Юрак уриши тезлашиб, болага ҳадиксираб боқди: “Бола-а!”

– Нимага бунақа ўтирибсиз?

Довдиради.

– Билмадим...

– Мен мол боқяпман. Ҳар куни шу ерда боқаман.

У бола қараган тарафга ўгирилди. Сигир билан бузоқча ёнида қўнғирроқ буқача тишланавериб ерга ёпишиб кетган ўтларни менсимагандай гоҳо искаб, гоҳо тишида чимдиб-нетиб боради.

Ўзига келди. Ўрнидан кўзғалиб, елкаларини силтади.

– Боллар ўтиб кетди-ку?... – деди гап тополмагандай тили калдираб.

– Мен улардан бошқаман! – Бола бўйинини чўзиб, толнинг илдизларини ювган сув тубига боқди. – Улар бошқа!

У чўчиб кетди: ранжитиб қўйдим шекилли.

– Май... Майли-да... – Болага зимдан сарасоф солди: юзи оқиш-қўнғир – лойқаранг. Қоши, сочлари, ҳатто лаблари ҳам уйқаш. – Балиғингиз қани?

Бола “ҳозир” деди-да, яна толни тутиб, сув остига бўйлади.

– Ана, чиқибди, – деди қўли билан ишора қилиб. Юзида мамнунлик – беғубор табассум балқди. – Мени танийди-да!

У бўйинини чўзиб, бола кўрсатган жойга диққат билан тикилди. Кўзига ҳеч нарса илинавермади.

– Кўрмаяпсизми-ей... – Бола кўрсаткич бармоғини сувга теккизгудай бўлди. – Ана-ана!..

Кўрди: бир қаришча келадиган балиқ толнинг майда томирлари орасида оқимга қарши сузгандай қаноту думини ликиллайтиб, билтанглайди. Аммо ўрнидан жилмасди.

– Қойил! – деди У болани мақтагандай. – Уяси шу ерда бўлса керак-да.

– Билмадим. Оммале қачон келсам кўринади. Баъзида рақсга тушиб беради. – Қайтиб жойига ўтирди.

– Йўғ-ей!.. – У боланинг тинмай гапиришини истаб борарди.

– Балиқларга маза-да – сузишниям ўрганишмайди, чўкиб ҳам кетишмайди!.. – Бола майкаси ичидан икки-та кичкинагина бўзарган олма чиқариб, бирини узатди. – Ейсизми?

Олмани олди. Бола “қирс” этказиб тишлади. Унинг оғзи сувланди. Олмани ювса ёки артиб-нетса, болакай ранжиб қоладигандай шундайича оғзига солди. Тишладю, кўзларигача ачишиб кетди. Буни сездирмасликка уриниб, кўзини қисиб жилмайди.

– Зўракан!

– Маза-да...

У ғўза томон ўтиб бораётган молларга имо қилди.

– Молларингиз ғўзага тушиб кетмайдими?

Бола қайрилиб,

– Тушмайди, – деди ишонч билан ва икки бармоғини тилига босиб, ҳуштак чалди.

Моллар ортига қайтишди.

У энди болага расмана қойил қолди, ҳатто ҳуштакдан қулоғи чийиллаб кетганига ҳам парво қилмай, деди:

– Ўргатилган экан-да, а?

Бола индамай олма ямлайверди.

Жим қолишди. Аммо Унинг гаплашгиси келарди.

– Чўмилиб ҳам турсангиз керак?

Бола сири очилган одамдай норозироқ боқди.

– Мен ҳов нарёқдаги кичкина ариқда хопитаман (чўмиламан). Бейда хопитолмийман.

– Нега? – деб юборди У беихтиёр.

– Қўрқаман, – деди бола бўшашиб.

Ҳе, бефаросат, ўзини койиди У ичида, барибир хафа қилдинг-а! Бу ёш бола бўлса, сувнинг ваҳимасини кўриб турибсан-ку, албатта, қўрқади-да!..

– Нима, сузишни билмайсизми? Мен сизни ҳамма нарсани билса керак, деб ўйловдим.

– Йўқ, сузишни билмайман. – Сўнг ўзини оқламоқчидай изох берди: – Бир марта боллар “чўмил-чўмил” дейишавергач, анҳорга калла солганман. Сув ютиб қолиб, чўкиб кетай, деганман. Ашиндан бери қўрқаман. Ошналарим “сузишни ўрган, биз қараб турамыз”, дейишадю-ю, барибир қўрқаман. Улар ҳов тўғоннинг шоввасидаям чўмилишадю... – Бола моллари томонга тагин ҳуштак уриб қўйди.

У нима дейишини билмасди. Овутиши ҳам болага оғир ботишини ўйлаб, мум тишлади.

– Дадамга неча марта айтдим, – дея аразли оҳангда тилга кирди бола, – анҳорга бирга борайлик, сузишни ўргатинг, дедим. “Хўп”, дейдию, ҳечам вақт ажратмайди. Дадам қараб турса, қўрқмасдим. Сузишниям тез ўрганардим.

– Ҳозир ўргана қолинг, – деди болани чалғитмоқчидай. – Мен қараб тураман.

– Ие-е, сиз дадаммассизу!.. – Юзига яна самимий табассум ёйилди.

У боланинг елкасидан қучиб, ўзига тортди. Иягини бошига босди. Димоғига тупроқ ҳиди қоришиқ офтоб иси урилди. Тўйиб ҳидлади. Бағри ийди. “Оббо-о сиз-ей!” деди эркалаб.

Бола катта йўл тарафга бокиб, сўради:

– Ҳов, анави мошина сизникими?

– Ҳа.

– Зўр мошина-да. Катта бўлсам мендаям шунақаси бўлади.

– Илоҳим! – У боланинг кайфияти яхшиланганидан хурсанд эди. – Илоҳим, ундан ҳам зўрлари бўлсин!

– Келинг, тоға, бир-биримизни дуо қиламиз. Олдин сиз.

Унинг завқи кўзиди. Юзи чарақлаб, қўлларини дуога очди:

– Омин! Илоҳим, катта йигит бўлиб, зўр ўқишларда ўқинг! Бой-бадавлат бўлиб, энг яхши машиналарда юринг! – кулиб давом этди: – Тезроқ сузишни ўрганиб олинг, Аллоҳу Акбар!

Юзларига фотиҳа тортишди.

– Энди мен, – деди бола яна кафтларини очиб. – Омин! Нима яхши ниятингиз бўлса, етинг! Илоҳи, фарзандларингиз кў-ўп бўлсин!..

Унинг кўкси эриб, бўғзи куйди, кўзларига ёш сизди. “Омин!” – деди ичида ўртаниб.

Бола ҳамон тиларди:

– ...Ҳечам касал бўлманг! Оллоҳу Акбар!..

У нимадир демоқчи бўлиб оғиз жуфтлаганди, бола ўрнидан турди. Балиғига қўл силтаб, “Хайр”, деди.

– Бўпти, тоға. Молларим кетиб қолди, етволай. – Нарироққа боргач, ортига қайрилди. – Сиз яхши одам экансиз, тоға. Ҳамма катталар болларни “сен”лаб гапиришади. Сиз бўлса, “сиз”ларкансиз, – дея тагин табассум ҳадя қилиб, чопа кетди.

Унинг юраги орзиқди. Болага ҳаваси келди. Қўлини ювиш учун энкайди-да, бирдан тўхтади. Ювса, бола-нинг хидидан айрилишини ўйлаб, шошиб тортиб олди. Тўйиб хидлади – кафтларидан офтоб иси келди. Ўрнидан туриб, бола тарафга интиқ тикилди. Исмини сўрамабди-ю!.. Аммо болакай олислаб бўлганди. Машинаси томон юрди. Қалби ойдин-ойдин эди.

Жойига ўтириши ҳамона орқадан хотинининг овози эшитилди:

– Тилла топган одамдай жа хурсандсиз? Мени иссиққа ташлаб, қаёқларда юрибсиз?

– Ҳа, тилла топдим, хотин, тилла! – Машинани ўт олдириб, ортига қайрилди. Хотинига меҳрли тикилди. – Ажрашмаймиз! Энди ҳеч қачон ажрашмаймиз, билдингми!.. – дедию газни босди...

***

Оқ “Нексия” кўприкдан ўтиб, тўхтади. Эшикни очди. Хотини жавради:

– Тагин нимага тўхтадингиз? Шундай иссиқда...

– Ҳозир келаман... – У машинадан тушиб, мол-қўйларни шовқинсурон билан ҳайдаб бораётган уч-тўрт қора-кура болага эргашди.

– Узоққа кетманг, ҳой!.. – ялинди хотини. – Бизни иссиқда қолдириб.

У болани қидирарди. Лекин болаларнинг биронтаси, ҳатто шорти ва майка кийганлари ҳам унга ўхшамасди. Сўрай деса, исмини билмайди. Бу орада толга яқинлашди. Майли, бирпас салқинлайман. Балки, келиб қолар! Ахир у булардан бошқача эди-ку. Орқароқда юрармиди?..

Негадир болаларнинг овози пасайиб, шивир-шивир, висир-висирга айланди. Қадамлари эса, тезлашди: тол олдидан шитоброқ ўтиб кетишни иштаётгандек туюлди.

Унинг диққати ошди: нима гап?..

Тол остида – аввал У ўтирган жойда елкалари бўртган, дўппили боши эгик эркак кўринди.

Толни кўриб, юраги ҳаприқди. Яқинлашди. Халақит беришни истамаса-да, тилидан беихтиёр салом учди. Кафти эса тол танасида.

Дўппили чўчиб тушди. Қўлларида кўзларини артиб, шошиб кўзгалди.

– Ваалайкум ассалом, келинг!..

Уни туришга қўймай, елкасидан босиб, сўрашди. Сўл ёғига чўқди.

– Шу ерда бир ўтиргандим, – деди нигоҳи лим-лим оқётган сувда қотиб. – Салқинлагим келди!.. – Юрагидаги ваҳми яширишга уринди.

Дўппили “ҳмм, қҳмм” каби товушлар чиқардию, у ён-бу ён безовта кимирлади, бироқ бирон сўз айтмади, айтолмади. Кўзлари мунгли, бакувват жуссаси сувга сингиб бораётгандек эди.

– Тинчликми, ака? – деди У “келмасам ҳам бўларкан” янглиғ надоматда.

Дўппилининг елкалари силтанди, бағри кўпчиди.

– Узр!.. – Кўзларидан дувва ёш оқди. – Узр, ука! Мен... Мен бу жойни!.. Боламини бериб қўйдим! Умиджонимни бериб қўйдим, ука!..

Мен... Мен... Билмадим!.. Аммо...

Унинг кўкси музлади. Дўппилига сарасоф солди: юз-кўзи танишдек. Қалби ёмон гап эшитишни истамасди.

– Ўзингизни босинг, ака! – дея олди аранг ўнг қўлини дўппилининг елкасига қўйиб. “Умиджон”, “ўғлим”, деган сўзлардан юраги безовта ура бошлади.

– Неча марта айтди!.. – Ҳамроҳи хўнграб йиғлаб юборди. – Ўғлим шўрлик “сузишни ўргатинг”, деб неча марта айтди-я! Мен кўр! Мен ношуд! Мен аблаҳ! Кулоқ солмабман-а!.. Сузишни ўргана-ман, деган шекилли-да. Сувга шўнгиган... Ҳеч ким йўқ. Моллари ўтлаб юраверган... Жасадини ҳов тўғондан топдик...

Эй, Худо!.. Ёлғиз ўғлим эди-я! Ёлғизим неча марта айтди-я! Мен!.. Мен! – Отанинг бўзлаши қошида сувнинг ваҳми ҳечдек эди.

У ҳам йиғларди. Йиғларкан, донишманд болакайнинг ёқимли чехраси кўз олдига гавдаланиб, димоғига офтоб иси урилди. Аммо нима дейишни, ота бечорани не деб овутишни билмасди.

Бирдан шуури тиниклашди. Дарвоқе, балиқ! Ўрнидан туриб, сув остига тикилди. Ахир, балиқ! Ҳарчанд тикилмасин, балиқ кўринмади. Фақат майда томирлар билтангларди. Ҳафсаласи пир бўлиб, қаддини тиклади.

– Манов ерда бир балиқ бор, ака, – деди “гап йўғида гап” қабилида. – Мабо-до, ўғлингизни кўргингиз келса...

– Қани-қани?! Бу ерга ҳар куни келаман, ука, ҳар куни! Қани аши балиқ?! – Ота сапчиб, ўзини сувга отгудай бўлди.

У юраги зир титраб, сув остига умидвор тикилди: хиёл катталашган балиқнинг дум ва қанотлари билтангларди.

– Ана! Гоҳо рақсга ҳам тушиб беради! – дедию, катта йўл томон юрди. Юз-кўзини ёш ювар, бутун вужуди ёшга айланиб бораётгандек эди.

Машина ортидан хотинининг овози келди:

– Қайларда юрибсиз Умиджон икковимизни димиктириб?! Ўғлимизга офтоб ўтиб қолса нима қиламиз, дадаси?!

Гўдак чинқириб йиғлади.

Унга “дадаси” деган сўз жуда-жуда ёқиб кетди.

– Офтоб иси кеб қолади-да! – деди жилмайиб, аммо кўзлари ёшли эди. – Офтоб исли бола бўлади!..

Машина ўрнидан жилди.

– СИЗ ЯХШИ ОДАМ
ЭКАНСИЗ, ТОҒА.
ҲАММА КАТТАЛАР
БОЛЛАРНИ “СЕН”ЛАБ
ГАПИРИШАДИ.
СИЗ БЎЛСА,
“СИЗ”ЛАРКАНСИЗ,
– ДЕЯ ТАГИН
ТАБАССУМ ҲАДЯ
ҚИЛИБ, ЧОПА КЕТДИ.

Дунё ёруғ бўлсин десанг, уйингга чироқ ёқ

Ўн уч йилдирки икки фарзандини ёлғиз ўзи тарбиялаётган Гулнора опа Шомахмудова кўп йиллар Тошкентнинг турли манзилларида ижара уйларда яшади. Сабр ва матонат билан... Ниҳоят, бу оилага ҳам тақдир кулиб боқди. Сергели туманидаги арзон уйлardan бирига соҳиба бўлди.

Ижодий жамоамиз билан опанинг шинам ва файзли уйда-миз...

Икки хонали уй саранжом, жиҳозлар ҳам ярашиқли, дастурхондаги ноз-неъматлар уй бекаси ва фарзандлари меҳридан янада тотлидек туюлди бизга. Гулнора опа ҳўп дилбар аёл экан. Ортда қолган 15 йиллик синовли йиллар унинг матонатини енга олмаган. Ҳаётга меҳри жўш уриб турибди. Сухбатимиз кўр олди.

– Биз каби уйга муҳтожларга бениҳоя катта имтиёз яратган, ёрдам бериб, қўллаб-қувватлаган Президентимга минг раҳмат. Бир умр уларни дуо қилиб яшаймиз, – деди опа. – Икки хонали уйга эга бўлганим ҳаётимда энг қувончли кунлардан бири бўлди. Шунча йил сарсон умр кечирган фарзандларимнинг ҳам кайфияти кўтаринки. Ниҳоят, уларнинг кўзида қувончни кўрдим. Эртанги кунга ишончи уйғонди. Бу она учун тенгсиз бахт, ахир!

Янги хонадонда барча қулайликлар бор. Биз уй тўловларига қийналиб қолмадингизми, дея сўрадик.

Гулнора опа йўқ, дейди.

– Бошланғич бадал пулини тўлаш учун тегишли ташкилотлар ёрдам берди. Ҳозир ҳам ҳолимиздан хабар олиб турибди.

Опа яна кулиб эслайди.

– Бу уйга кўчиб ўтаётганимизда жиҳозлар олишга ҳам ёрдам бермоқчи бўлишди. Ўзим рад этдим. Шунчасига ҳам шукр. Тўғри, оилада бир ўзим ишлайман,

Фарҳод АБДУРАСУЛОВ олган сурат

топган пулимнинг ярми фарзандимнинг дори-дармонига кетади. Аммо нолимайман, рўзгорим бут, камчилигим йўқ. Ижарага кетган харажатларимни рўзгорга сарфлаяпман.

Гулнора опанинг 27 ёшли тўнғич фарзанди Ҳожиакбар туғма нуқсон билан дунёга келган. Мустақил ҳаракатлана олмайди. Шифокорлар назоратида. Аммо ҳаётга бўлган интилиши кучли. Доим умид билан яшайди. Унга оиласидагилар меҳри, жамиятимиз эътибори руҳий қувват беради.

Мезбонлар билан илиқ хайрлашдик.

Йўл-йўлакай донишманд халқимизнинг “Дунё ёруғ бўлсин десанг, уйингга чироқ ёқ”, деган мақоли ёдга тушди.

Муҳайё ТОШҚОРАЕВА.
ЎЗА

МЕХР, САДОҚАТ, ОҚИБАТ МАКТАБИ

ГУЛЖАҲОН МАРДОНОВА
1961 ЙИЛ ҚАШҚАДАРЁ ВИЛОЯТИ
ҚАМАШИ ТУМАНИ БАДАХШОН ҚИШЛОҒИДА
ТУФИЛДИ. “НУР ТҮЛА УЙ”, “ХУШРҮЙЛИК
СИРЛАРИ”, “АЛЛА АЙТАЙ, ЖОНИМ
БОЛАМ”, “ОРИ ҚҮШИҚ БҮЛГАН ЮРТ”,
“ФАРЗАНДИНГИЗГА ҲИЙНЛАР”, “ОНАМ
АЙТГАН АЛЛАЛАР”, “ИСТИҚЛОЛДАН
ЯШНАЁТГАН ЮРТ”, “ЎЗБЕК ХАЛҚ
ҚҮШИҚЛАРИ” КАБИ КИТОБЛАР МУАЛЛИФИ.
“ЙИЛ АЁЛИ-2019” МИЛЛИЙ ТАНЛОВИНИНГ
“ЙИЛНИНГ ЭНГ ФАОЛ ИЖОДКОРИ”
НОМИНАЦИЯСИ ҒОЛИБИ.

Айтадилар: Яратган ўзининг суйган бандалари орзулари ижобатига йўл очармиш.

Ўқувчилик пайтимдан Тошкентдан – Зулфияхоним, Асқад Мухтор, Ойдин Ҳожиёва, Санъат Маҳмудова каби таниқли ижодкорлардан мактублар олардим. Шунда отам, ҳали менинг энам ҳам ана шу жойларда ишлайди, деб орзуларимга олов қаларди. Ростдан ҳам йиллар ўтиб орзулар ҳақиқатга айланди. Бундан роппа-роса ўттиз икки йил муқаддам таниқли публицист Санъат Маҳмудованинг тавсияси билан “Саодат” журналида иш бошладим. Анчадан буён ўзбек миллий урф-одатлари, маросимлари, халқ қўшиқларини ёзиб олиш билан шуғулланаётганимни билган бош муҳарриримиз Ҳалима Худойбердиева менга кўпроқ қадриятлар мавзусида мақолалар ёзишни топширдилар.

1989 йилнинг май ойи сонига тоғлиқлар ҳаёти, урф-одатлари, турмуш тарзи билан боғлиқ мақолам режага киритилди. Январь ойининг қаҳратон совуғида турмуш ўртоғим бошчилигида ўғлим, қизимни олиб Қашқадарёга жўнаб кетдик. Эртаси куни болаларни ота-онамникида қолдириб турмуш ўртоғим билан Лангар тоғларига чиқиб келаётган бўлдик.

Бир кун олдин гупиллатиб ёққан қор қатқалоққа айланган. Тоғ йўлига унча-мунча улов чиқишга юрак бетламайди. Аммо Зокиржон исмли тоғлиқ йигит хожатбарорлик қилиб одамларни ўз машинасида тоққа олиб чиқар экан. Биз ҳам уриниб-суришиб машинага жойлашдик. Филдиракларига занжир ўрнатилган эски “Виллес” ўн чоғли одамни олиб довонга чиқиб кетди.

Тоғлар шу даражада салобатли, виқорли. Чўққиларда майин куёш нурида қор ялтирайди. Худди соч-соқоли оппоқ мўйсафидга ўхшайди. Пастда эса тошдан-тошга урилиб Лангар дарёси оқади. Биламан, у тоғлар тепаси кишини ёзин биқирлаб қайнайдиған юзлаб булоқлар, чашмалар қўшилиувидан пайдо бўлган.

Тоғларга қараб маҳлиё бўлиб кетаётсак, бир маҳал қарасак ўрта ёшли бир одам беш-олти қўйларини яйратиб юрган экан. Олдиларига бориб салом бердик. Ва “Саодат” журналидан келганимизни, мақсадимизни айтдик. Олтимышлар атрофидаги бу одамнинг чехраси ёришиб кетди.

– Қани, қизим, ўғлим, бизникига, – дедилар.

Ўша куни шомгача Ўртадара қишлоғилик Раҳматилла амаки, уларнинг аёли Майрам момо, оналари Ҳақиқ момо билан мазза қилиб суҳбатлашдик. Тоғлиқларнинг фарзанд кўриш, унга исм танланиши, бешик ва никоҳ тўйи, оилани қандай асраши билан боғлиқ саволларимизга улар эринмай жавоб беришди. “Саодат”дан келганимиз тезда атрофга тарқалиб ён-атрофдан бир неча аёллар, кекса оналар ҳам суҳбатимизга қўшилишди. Раҳматилла амаки бизга ўзи заранг ёғочидан ясаган қўлбола созида куй чалиб берди. Хонадоннинг келинчаги арча барглари, ўткир зира солинган хуштаъм димлама тайёрлади. Кийикўт қўшиб дамланган кўк чойга мазза қилдик. Ва бу кўнгли тоғлардек баланд одамлар билан кечга томон хушлашдик.

Журналист сифатидаги бу илк сафарим ўзининг гўзал таассуротлари билан ҳали-ҳамон кўнглимни ёритиб туради, десам асло лоф эмас. Уйга қайтиб “Толеи баланд тоғлиқлар” деб номланган мақоламни жуда катта ҳаяжон билан оққа туширдим. Орадан икки кун ўтиб уни бош муҳарриримиз Ҳалима Худойбердиеванинг столига қўйдим. Опа одатига кўра:

– Яшанг, Гулжаҳон. Мен тез кўриб айтаман, – дедилар.

Хонамда ҳаяжон билан жавобни кутяпман. Ахир шундай забардаст ижодкордан баҳо олиш осонми? Бир маҳал эшик очилиб Ҳалима опа билан бош муҳаррир ўринбосари Санъат опа кириб келишди. Ярим табассум қилиб уларга қарадим. Мақоламни кўтариб олган Ҳалима опа эса кучоқларини очганча ёнимга келиб:

– Э, сизни қаранг. Мен кутгандан ҳам аъло бўлибди, – дедилар.

Мана шу самимий лаҳзалар бир умрга хотирамдан ўчмайди. Мана шу самимий муносабат менга қанот бағишлади. Орадан кўп ўтмай барча вилоятларимизда ўтказиладиган никоҳ ва бешик тўйлари билан боғлиқ мақолалар туркумини тайёрлаш бўйича билдирган таклифим инobatга олинди. Бу борада ҳам “Оқ ўтовлар сеҳри” деб номланган мақолам биринчи бўлиб эълон қилинди. Ва бу рукн ўша давр “Саодат”-ининг доимий саҳифаларидан бирига айланди.

Журнал билан боғлиқ хотираларим ғоятда дилбар ва нафис. Ўз даврининг зако ижодкорлари жам бўлган жамоага ҳамманинг ҳаваси келарди. Назокатли Шарифа Салимова, ўткир сўзли Мухтара Улугова, самимий инсон Раъно Раҳмон қизи, ҳамиша янгиликлар тарафдори Марҳабо Мамадалиева каби истеъдод соҳибалари билан кечган суҳбатлар, улар ўқиган шеърлар, фикр-мулоҳазага бой давралар хотирамдан қандоқ чиқиши мумкин? Адиба Дилбар Саидова билан кечган фалсафий мушоҳадага бой лаҳзалар хотирамда нурли манзилдек ярақлаб туради.

Ҳайратим чексиз. Бу қадар кучли ижодий муҳит яралган экан, яратилган экан. Журналда кимнинг, қандай ижод маҳсули эълон қилишга тайёрланмасин муҳокамалар, мунозараларга сабаб бўлар, бир-бирига таклифлар билдириллар, нуқсонлар тузатилар, жараёнлар қайноқ кечарди. Байрамлар, кечалар, маданий учрашувлар. Бундай пайти “Саодат” қизлари янада гулдек очилиб кетар, одамлар билан кечадиган иссиқ дийдор чехрамизни нурга тўлдирар, шафтоли гулли кўйлақларимиз лов-лов ёнар эди.

Орадан йиллар ўтиб устозим, Ўзбекистон халқ шоираси Ойдинхоним Ҳожиеванинг таклифи билан яна “Саодат”га қайтдим. Журналнинг “Мерос ва қадриятлар” бўлимида ишлай бошладим. Ва миллий-маданий меросимиз билан боғлиқ кўплаб мақолаларим эълон қилинди.

Қолаверса, Ойдин опа бошчилигида Самарқанд, Фарғона, Навоий вилоятида журналхонлар билан кечган учрашувларни мароқ билан хотирлайман. Гуруҳимизда Олмос Фуломова, Фозила Сулаймонова каби кимларнингдир қўли етмас ақл, заковат соҳибалари ҳам бўларди. Катта-катта давраларда шеърлар ўқилар, шеърлар тингланар, қалблар бир-бирига пайваста бўлар эди.

1995 йили “Саодат” журнали ташиқил этилганининг 75 йиллик тантаналари бутун республикамизда шодиёналарга айланиб кетди. Самарқанд сафарига устоз Зулфияхонимнинг ҳам боришлари режалаштирилган эди. Аммо эрта-

га жўнаймиз деб турганимизда редакцияга устознинг қизлари Хулкар Олимжоннова кириб келдилар. Ва Ойдин опага Зулфияхонимнинг зарур ишлари чиқиб қолганини, узр сўраб юборганларини айтдилар. Ҳозир ўйласам, Ойдин опа Зулфияхонимнинг шоғирдлари. Устоз эркалик қилиб буни телефонда айтсалар ҳам бўларди. Аммо Зулфияхоним олган юксак тарбия бунга йўл қўймаган, деб ўйлайман.

Дарвоқе, Зулфияхоним... Фақат ўзбек халқининг эмас, дунё халқларининг ардоқли шоираси билан боғлиқ хотираларим янада гўзал. Ҳар йили эртага 1 март куни аввал Санъат опа, кейинчалик Ойдин опа алоҳида таъкидлардилар:

– Қизлар, эртага...

Биз эртага қандай кунлигини жуда яхши билардик. Мана шу эрка товуш билан олган таклифимиздан суйинардик. Эртаси эса... Эртаси “Саодат” ўрикзорми, олмазорми, шафтолизорми – бир ажойиб боққа айланарди. Ҳар биримиз бу кун учун энг гўзал либосимизни кийишга, ҳаммадан гўзалроқ бўлишга интилардик. Оч пушти, оч зангор ёхуд оловранг либосимизни кўз-кўз қилиб йўлак бўйлаб бир кезиб келмасак кўнгил жойига тушмас эди. Биз қадрли устознинг таваллуд кунлари ана шундай бахтиёр чехрамиз оловланиб Зулфияхонимнинг иссиқ дийдорларига шошилардик. Ўша Ишчилар шаҳарчасидаги шинам ҳовли. Турфа тусли лолалар очилиб ётадиган ҳовли. Дунёнинг не буржидан кимлар қадам қўймаган ҳовли. Биз кучоқларимиздаги гулларимизни авайлаб устозлар бошчилигида бу масканга интилардик.

Зулфияхоним... Бу қадар ёруғ, нурли чехра. Улар бизни ғоятда назокат билан кутиб олардилар. Ва ҳар биримизнинг либосимизни, ўзимизни улуғлаб кўярдилар:

– Ойдиной, бу қизларингиз мунча чиройли-а, – деганлари ҳамон ёдимда.

Ойдин опа бўлса майингина товушда:

– Опа, улар сизнинг ҳам қизларингиз, – деб кўярдилар.

Ҳаммамиз бир овозда “Ўрик гуллағанда” ёки “Қизлар”ни ўқиб устозни шод этардик. Бундай кезлари опа товушни каттиқ чиқармай бизга қўшилардилар. Гоҳо Зулфияхоним андак ўйга ҳам толиб қолардилар. Аммо қандай кайфиятда бўлмасинлар бу донишманд қиёфада заколик акс этиб турарди.

Энди ўйлайман. Менга ўша йиллар “Саодат” нима берди? Назаримда, ҳеч қайси муаллим беролмайдиган ўғитларни ана шу масканда олдим, ўқидим, уқдим. Менга ота-онам тарбияси билан бирга меҳр нелигин, оқибат нелигин, садоқат нелигин ана шу даргоҳ ўргатди.

Менинг юрагимнинг бир парчаси “Саодат”. У фақат менинг эмас, бутун ўзбек хотин-қизларининг момоси, энаси, опаси, синглиси, дугонасидир. Ахир у ана шу рутбаси ила Ўзбекистоннинг энг кичик гўшасига, энг чекка манзилига ҳам кира олди. У забт этмаган қалб қолдимикин? Ундан руҳ олмаган дил бормикин? Эртақлару мақолларга жон киритган ўзбек момоси, аллаларига сеҳр қўшган ўзбек онаси, ҳаёси олтидан, сабри кумушдан қорилган ўзбек аёли ва ниҳоят, ўзбекнинг қорақўз, сочларига баргак таққан сулув қизлари бор экан Сен борсен. Борлигининг ўзи аслида саодатдур. Сабабки, сен миллат билан уйғунсен. “Саодат”им – донишмандим.

Бугун азиз хотиралар баҳона юрагимнинг тўрида сақлаётган энг нозик туйғуларимни қоғозга тўқдим. Ишонаманки, “Саодат” буни тушунади.

Гулжаҳон МАРДОНОВА

ОНАМ САХНАДА

цулларга бурканган...

**Зулмат ичра ўтар менинг туну куним,
Мен ҳам сиздек кўргим келар ой-кўёшни.
Лек тақдирдан нолимасдан яшайман жим,
Фарёд солиб, тошга урмам азиз бошни.**

**Шукур дейман, оёқ-қўлим саломатдур,
Гар нолисам, бу худога маломатдур...**

Муҳтарам ўқувчи, мазкур мисраларни ўқиб оқ ёдингизга ўша машҳур қўшиқ ҳамда уни ижро этган санъаткор келган бўлса ажаб эмас. Янглишмадингиз, бу галги меҳмонимиз ана шундай дилтортар ашулалар муаллифи, Ўзбекистон халқ ҳофизини Оролмирзо САҒАРОВ билан унинг волидаи муҳтарамаларини биргаликда ёд этамиз.

– Одам Ато ва Момо Ҳавво Ерга тушган ўша муборак кунлардан буён одамзот ҳаёт бўстониға минг бора келиб кетяпти, – дейди суҳбатдошимиз. – Ва ҳар гал бу ёруғ дунёни кўрганимиз учун ҳам аввало Яратган, қолаверса, Момо Ҳавводан миннатдор бўлмоғимиз шарт.

Онагинам умри фарзандларнинг ўй-ташвиши, андуҳи, орзу-ҳаваси билан ўтган. Биз 7 ўғил, 3 қизни бекаму кўст катта қилиш учун ўзини ўққа ҳам, чўқ-

қа ҳам урган. Яна тўрт нафар фарзандини тупроққа бериб, бағри хун бўлган жабрдийда. Бу ҳам камдек, бир эмас, икки боласига кўз бўлган, оламни кўролмаган ўғилларини етаклаб, баланд-пастни ўргатган сабр-тоқати уммон мўътабар. Яна нима десам экан? Яна нима десам, умри жафолар, бардошлар ичра ўтган аёлга муносиб сўз топаман?!

Волидам Мастура Тоир қизи отам билан бирга бизни ҳамма вақт қўллаб-қувватлаб келган. Бу ота-онанинг бурчи-ку, дерсиз. Бурчлиги ҳам рост, аммо 1960 йилда туғилган акамнинг кўзи ожизлиги, орадан 15 йил ўтиб, кенжа фарзанд каминанинг ҳам шу алфозда дунёға келишим дадам ва онам учун катта зарба эди. Отам маърифатли, илмли киши эди. Шунинг учун ҳам бизнинг ўқишимизга ҳамisha шароит яратиб берардилар. Онагинам эса уй бекаси, рўзғорию юмушлари, бог-роғларга қараш, болаларнинг (айниқса, акам ва менинг) инжиқликларига сабр қилиш, кўнглига қараш билан яшардилар.

Биз Самарқанд вилояти Тойлоқ туманидаги Украз қишлоғида туғилганмиз. Менинг санъатга, мусиқага қизиқишим онамдан ўтган бўлса керак, деб ўйлайман. Чунки онажоним доира чалишни ҳамда жуда чиройли халқ термаларини айтишнинг устаси эди. Овозидаги ҳазинлик, ширалик қулоқларимга шу қадар муҳрланиб қолганки, афсус, ўша пайтда бу қўшиқларни ёзиб олишнинг имкони бўлмаган. Бугун эса бу каби халқона оҳанглар, табиий ва содда айтимлар йўқ бўлиб кетяпти.

Болалигимдан устоз санъаткор Шерали Жўраевнинг ашулаларини мароқ билан тинглардим. Ҳар бир қўшиғини ёд билар, ҳар қўйлаганимда санъатга бўлган меҳрим борган сари ортарди. Самарқанд шаҳридаги мусиқа мактабига борганимда онагинам ҳар ҳафта икки маротаба кўргани борар, ҳар гал келганларида мен учун кулча ва тандирда нон ёнида пиширилган сомса келтирарди. Муболағага йўймасангиз, бу таомнинг таъмини мен кейин

бошқа бирон егуликдан тополмадим. Чунки онам пиширган бирон овқат йўқ эдики, бетаъм бўлса. Сувнинг ўзидан ҳам ширин шўрва қилиб олдимизга қўйган пайтлари бўлган. Чунки кўпчиликмиз. Қийинчилик даврлари, етишмовчилик паллалари кўп бўлган. Отамнинг ўзи шунча одамни боқиши, едириб-ичириши гоҳида қийин кечарди.

Бир гал онам богимиздаги мева-ларимизни сотиб, менга велосипед олиб берганларини қувониб эслайман. Уни ҳайдашни урдасидан чиқмасамда, лекин бошқа болаларнинг велиги-

га ҳавасим келишини, меники ҳам бўлишини орзу қилишимни онам пайқаган экан. Отам, акаларим онамнинг бу ишига қанчалик ҳайрон бўлишмасин, аммо менинг ўксимаслигим учун индашмаган. Умуман, онам акам ва мени бошқалардан сира ажратишмас, кам-кўстсиз ўси-

**“ ОНАЖОНИМ ДОИРА
ЧАЛИШНИ ҲАМДА
ЖУДА ЧИРОЙЛИ ХАЛҚ
ТЕРМАЛАРИНИ АЙТИШНИНГ
УСТАСИ ЭДИ. ОВОЗИДАГИ
ҲАЗИНЛИК, ШИРАЛИК
ҚУЛОҚЛАРИМГА ШУ ҚАДАР
МУҲРЛАНИБ ҚОЛГАНКИ, АФСУС,
ЎША ПАЙТДА БУ ҚЎШИҚЛАРНИ
ЁЗИБ ОЛИШНИНГ ИМКНИ
БЎЛМАГАН”.**

шимиз учун доим жонсарак бўлиб турардилар. Муסיқа мактабида ўқиб юрган пайтларим соғлом болалар ёки баъзан ўқитувчиларимдан гап эшитганимни билиб қолсалар, азбаройи бир шиддат билан ҳимоячига айланар, ҳеч ким хафа қилишига йўл қўймасди. Ноумид шайтон деганларидек, ота-онам бизни даволатиш учун хўп уринишди. Дадам Одесага олиб бориб малакали шифокорлар кўригидан ўтказди. Бироқ туғма кўзи ожиз деган ташхисни эшитиб, анча пайтгача хафа бўлиб юрди. Бу оиламиз учун аччиқ, тониб бўлмас ҳақиқат эди...

Улғайдим, оилали бўлдим. Фарзанд кўриш бахтидан масрур бўлдим. Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институтида доцент даражасигача кўтарилдим. Юзлаб шогирдлар тайёрладим. Ҳозир ҳам яхши шогирдлар, дўстлар ардоғидаман. Айтмоқчи бўлганим, ҳаётда нимагаки эришган бўлсам, падарим ва волидамнинг машаққатли меҳнати, матонати ва менга берган улкан ишончи сабабдир. Эсимда, бир гал 2003 йил 28 ноябрь куни Қорақалпоғистонда хизмат кўрсатган артист Бахтиёр Султонов билан санъат саройида айтишув қилдик. Зал икки барабар тўла. Одамларга жой етмаганидан қўшимча ўринлар қилинган. Концерт жуда яхши ўтди. Бир пайт онажоним саҳнага чиқиб келибди. Ҳам қувонаман, ҳам ҳаяжонланаман денг. Онам Бахтиёржондан микрофони олдилар-да, “Эй халойиқ, менинг ўғлим бир куни шундай саҳналарда кўшиқ куйлашини, элнинг олқишини олишини мен-

дан ҳам аввал қайнонам билган экан-да. Баъзан йиғлаб, андуҳга тўлганимда бувиси гўдагимни қўлига олиб, ҳали шошма, келин, бу бола бир йигит бўлсинки, исмидек ризқи уммон, машхур бир инсон бўлсин, деб овуларди. Шу кунларга етказганига минг шукр”, дедилар. Бирзум сукутга чўмган залдан шундай қарсак ёғилдики, мухлислар барча гуллари онамга тутқазишди.

Ўша пайтдаги бахтиёрлигимни, масрурлигимни ифодалашим қийин. Бу лаҳзалик бахтнинг умрга татиғулик онлари эди...

Умр оқар сув дейишади. Орзуларим қанчалик кўп бўлса, армонларим ҳам ундан кам эмас. Дадамга костюм-шим кийдира олмаганимни армон қиламан. У вақтда энди оёққа тураётган, қўлим юпқа даврлар эди. Отам ҳеч нарса кутмасди, лекин ўзим шуни ният қилардим. Бироқ вақт сизнинг ниятингизга, шароитингизга қараб ўтирмас экан. Аввал отам, кейин волидам бу ёруғ дунёдан ўтишди. Мени айрилиқ ғамига қолдириб, дастлаб бўй етган ўғлим, кейин турмуш ўртоғим, фарзандларимнинг онаси Хуршидахон ҳам фоний дунёни тарк этди. Ҳаётнинг кутилмаган бу зарбаларидан эсанкираб қолишим, ўзимни йўқотишим мумкин эди. Аммо ёнимдаги яхши инсонларнинг кўмаги, далдаси билан кўнглимни кўтардим. Худо мени шунча синовлардан кейин яна бир яхши аёл ва фарзанд билан сийлади...

Бугун саҳнада кўшиқ куйларканман, энг сара ва тансиқ кўшиғим бу онажонимга бағишлангани деб ўйлайман. Бу мавзудаги ашулаларимни қалбимнинг кўрида асрайман. Ҳар гал куйлаганимда эса залдаги томошабинлар ичидан онагинам чиқиб келаётгандек, мени бағрига босадигандек туюлаверади...

**“ БИРЗУМ СУКУТГА
ЧЎМГАН ЗАЛДАН
ШУНДАЙ ҚАРСАК
ЁҒИЛДИКИ, МУХЛИСЛАР
БАРЧА ГУЛЛАРИНИ ОНАМГА
ТУТҚАЗИШДИ. ЎША
ПАЙТДАГИ БАХТИЁРЛИГИМНИ,
МАСРУРЛИГИМНИ
ИФОДАЛАШИМ ҚИЙИН. БУ
ЛАҲЗАЛИК БАХТНИНГ УМРГА
ТАТИГУЛИК ОНЛАРИ ЭДИ...”**

ТАҲРИРИЯТДАН: Суҳбатдошимизнинг дил оғриқларини, айтар сўзларини борица қоғозга туширишга ҳаракат қилдик. Аммо онангизни қандай тасаввур қилардингиз, лозим бўлса уни нимага қиёс этардингиз, дейишдан очиги, тийилдик. Зеро, ҳар ким учун онаси дунёдаги энг гўзал аёл, мўътабару мушфиқ инсондир, шундай эмасми?

Наргиза АСАДОВА тайёрлади.

“Севинч” берган севинч

Гулистонда Барчиной деган аёл бор. Ишонверинг, ўша “Алпомиш”даги Барчинойнинг ўзи. Файрати, жасорати, чайирлиги, нозик жисмидан ёғилиб турган кучкуввати, орияти, муҳаббати худди ўзи. Исмдаям гап кўп экан-да.

Барчинойнинг доврўғи таралган, пештоқига йирик ҳарфлар билан “Севинч” деб ёзиб қўйилган болалар боқчаси эртақлар оламини ёдга солади. Бинонинг бир ёнида баланд “сирпанчиқ”. Унга ёндош мовийранг ҳовуз, яъни бассейн. Болажонларга мослаб безатилган шийпончанинг орқа томонида томорқага ҳамма нарса экилган. Кичкинагина лимонарийлари ҳам бор. Булар болажонларда деҳқончиликка кўникма ҳосил қилиш учун тажриба экин томорқаси экан. Бинонинг сўл томонида болалар учун аттракциондан бошлаб турли арғимчоқлар ўрнатилган бу майдонча болажонларнинг севимли жойи. Бинога кираверишда суңғий ҳовузча, унда ранг-баранг суңғий балиқчалар сузиб юрибди. Ҳовузча атрофида қармоқлар, балиқчининг тутган балиқларини санаб солиш учун пақирчалар қўйиб қўйилган. Ростига гап, қайтадан бола бўлиб шундай боқчаларга келгинг келади.

Гулистон шаҳрининг 4-мавзесида бир ёнида тураржойлар, бир ёнида мактаб жойлашган орилиқ янтоқлар ўсиб ётган ташландиқ жой бўлиб, хунук манзара кашф этарди. Тадбиркор Барчиной Усмонова ана шу ерни сўраб ҳокимиятга мурожаат этди. У ўзи кўпдан буён ўйлаб юрган орзусини амалга оширмоқчи эди. Турмуш ўртоғи Ҳусанбой Усмонов, оилада ҳамма уни қўллаб-қувватлади. Қурилиш ишлари бошланиб кетди. Кўпчилик бу ерда катта бир савдо мажмуаси қад кўтаряпти, деб ўйлади. Боқча қурилатганини эшитганлардан айримлар “Қизиқ аёл экан, давлатдан шунча кредит олиб, етмаганига нариги уйини ҳам сотиб боқча қураптими, боқчадан не наф, шунча пулни савдо-со-

тиқда айлантисамиди, эҳ-ҳе...” дейишди ҳам. Барчиной эса ўзи тасаввур қилган бинони барпо этарди. Қурилиш бошида ҳам ўзи бўлди. Унинг бир ишни бошласа, охирига етказмагунча тиним билмайдиган одати бор. Оилада шундай тарбия топган. Онаси Холбуви ая шунақа аёл эди. Ўн бир фарзандни дунёга келтириб, меҳнаткаш, тиришқоқ, уддабурон қилиб ўстирди. Покиза, тартибли, меҳнаткаш аёл ўзининг ҳамма яхши хислатларини болаларига “юктирган”. “Гулни яхши кўрган одамдан ёмонлик чиқмайди”, дерди. Бир қарич бўш ерни кўрса дарров гулми, райҳонми экиб қўярди. Экин-тикин ишларида ота-онанинг ёнида кўмакчи бўлиб юрган болаларнинг ҳаммаси бугунги кунда деҳқончилик “тили”ни ҳам билади.

Барчиной Гулистон давлат университетининг бошланғич таълим йўналишида ўқиган. Унинг иқтидорига ўша пайтлариёқ тенгдошлари қойил қоларди. У чевар эди. Қўни-қўшни, маҳалла-қўйдаги аёлларга, курсдош дугоналарига қўйлақ тикар, дарсларини тайёрлаб, сўнг тикув машинасига ўтирарди. Харажатлари учун уйдан пул сўрамасди. Чакқон, тадбирли, укувли бу қизни қўшни Мақсуда хола кўз остига олиб қўйган экан. “Синаштагина, ўзим келин қиламан”, деб ўғлига Барчиной ҳақида сўз очса, нақ боласининг кўнглидаги ният бўлиб чиқди. Ота-оналар розилигию дуоси, ёшлар муҳаббати билан гўзал оила вужудга келди.

Барчиной Усмонова мактабда ўн бир йил бошланғич синф ўқувчиларига дарс берди. Сўнгра Гулистон туманидаги 13-мактабгача таълим муассасасида йигирма йил мудира вазифасида ишлади. Бугун амалга

ошиб турган орзулари ўшанда туғилган. Боланинг мактабгача бўлган ёшидаги тарбия эртага унинг ким бўлишини белгилашини у яхши биларди. Бунда боқча энг муҳим даргоҳ эканлигини, буюк аждодларимиз айнан шу ёшда қуввайи ҳофизаларига қанчадан-қанча билимларни жойлаганликларини қайта-қайта ўйларди. “Қани, бизнинг ширинтойларимиз “боқчага бормайман” деб эмас, “тезроқ бора-лик, кеч қоляпмиз” деб хархаша қилса... Боқчалар болаларни оҳанрабодек ўзига тортиб турса...У ерда бола кўнглидагини топса... Зукко болаларимизга турли тилларни ўрганиш бўйича дастлабки кўникмаларни берсак...

Шундай бўлди. Мустақиллик Барчинойнинг ниятлари амалга ошишига имкон яратди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг нодавлат МТМ қуриш ҳақидаги қарори ижросини таъминлаш бора-сида Барчиной Усмонова республикада биринчилардан бўлди. “Ширинтой ва Кичкинтой Сабина” МЧЖга қарашли “Севинч” хорижий тилларга ихтисослаштирилган МТМ 2018 йил 12 апрелда ўз бағрига болажонларни қабул қилди. Маскандаги озодлик, тартиб, болажонларнинг турли машғулотлар билан шуғулланишида, овқатланишида, саломатликларини назорат қилишдаги шароитлар тилга тушди. 150 ўринли боқча ишга тушиб, 27 киши иш билан таъминланди. Энг муҳими боқчага талаб ортиб бормоқда. 3 ёшдан 7 ёшгача бўлган болалар расм, шахмат-шашка, мохир кўллар, мусиқа, бадий гимнастика сингари тўғарақларга қатнашадилар. Инглиз, рус, корейс, хитой тилларини ўрганадилар.

2018 йили Фарғонада мактабгача таълим ёшидаги болалар ўртасида ўтказилган республика спорт мусобақаларида “Севинч”да тарбияланаётган Қахрамон Толипов спортнинг тазквондо йўналиши бўйича қатнашиб биринчи ўринни эгаллади. Сабрина Рустомова, Севинч Алижоновна, Сабина Алижоновна, Асилзода Шодиқулова, Махфуза Абдуҳамидова, Малика Худоёрова каби болажонларнинг зеҳну иқтидорлари ҳайратли. Улар чет тилларда бийрон сўзлайдилар, болаликнинг бегубор оламини суратларда тасвирлайдилар, жажжи қўлчалари билан ҳайратомуз буюмчалар ясайдилар.

Марал Куанишова, Парвина Абдиева, Ситора Маматқулова каби тарбиячилар болажонларга бу

ерда худди оналаридек меҳрибон, шифокор Умида Эргашевна эса болажонлар саломатлигига посбон. Отабек Абдуҳамидов педагогик жамоага услубий ёрдам кўрсатса, Алибек Қорабоев ҳудуд ободончилигига масъул. Бир сўз билан айтганда бу ерда ҳамма ўз иши, ўз вазифасини меҳр билан, чин кўнгилдан адо этади.

Барчиной эса бирзум ҳам тадбиркорлик, ташаббускорликдан тўхтамайди. Бу боқчадан бир гуруҳ болалар биринчи бор мактабга йўл олишди. Шаҳарнинг турли томонларидан қатнаган болалар энди ўз маҳаллаларидаги мактабга боришади. “Боқчадаги гуруҳ бир синф бўлиб ўқиса эди...” Шуни ўйлаб юрган Барчиной боқчанинг ёнида бўш ётган 21 сотих ерни олиб бошланғич таълим учун мактаб қуришга қарор қилди. Ҳадемай билим маскани қад кўтаради.

“Боламга яхши бўлсин. Болаларим зориқмасин, яхши инсон бўлиб етишсин. Роҳатларини кўрай. Боламга яхши тарбия берсам кексайганимда иззатда бўламан”. Болажон халқимиз ана шундай ният билан яшайди. Барчиной Усмонова ҳам: “Элимининг боласи яхши тарбия топсин, баркамол бўлсин, унга зарра ҳисса қўшолсам бир педагогнинг ишини қилган бўламан”, деган покиза мақсад билан тиним билмайди.

Оилада уч фарзанд ўстиришган бўлса улар ҳам ота-оналаридан андоза олишган. Қизлари Марҳабо онколог врач, ўғиллари Отабек педагог. Умиджон мактаб битирувчиси. Марҳабонинг турмуш ўртоғи педагог, Алишер Қудратовдай билимли, зиёли инсон билан ҳавасли фарзандларни тарбия қилишяпти.

Барчиной келин танлашда қайнонаси тутган йўлни танлади. Қўшни қиз Фарангизбону ҳаммага маъқул келди. Ҳамшира эди, мана боқчада, қайнонасига ҳар ишда кўмакчи.

Барчиной янгиликларга интилувчан. Узоқни кўзлашни яхши кўради. Газета, журналларни кўздан қочирмайди. Соҳаси бўйича излангани изланган. Муассасанинг моддий таъминотини

яхшилаш мақсадида тадбиркорлик соҳаларини янада кенгайтира бошлади. Гулистон туманидан 11 гектар ер олиб, унда боғдорчилик, чорвачилик, паррандачиликни йўлга қўйган.

“Севинч” 2018 йилнинг ўзида қатор танловларда ғолибликни қўлга киритгани, Ўзбекистон Президенти соврини учун ўтказиладиган “Ташаббус-2018” кўрик-танловида икки йўналиш бўйича тақдирлангани, вилоят миқёсидаги барча танловларда биринчиликни кўлдан бермай келаётгани таҳсинга лойиқ. Қирғизистонда ўтказилган “Оналар – тинчлик элчиси” халқаро аёл тадбиркорлар ўртасидаги танловда ҳам хизмат кўрсатиш йўналиши бўйича биринчилик Барчиной Усмоновага насиб этди.

Унинг юраги мудом: “Болалар бешикаст вояга етсин, соғлом бўлсин, келажагимиз эгалари бахтли бўлсин”, деб уради. Ҳар тонг тинчликни тилайди.

Отаси Маматқул Қорабоев кўксидagi жароҳати билан кўз ўнгига гавдаланаверади. Урушнинг дастлабки кунларида жанг майдонига отланган отаси қонли жангоҳларни кечиб беш йил деганда уйга кириб келган экан. Кўксидagi ўқ тешиб кетган жароҳат оғриганида Барчиной кичик қўлчалари билан силаб: “Ота, оғримай қолдими, нима бўлган ўзи?” деб сўрарди. “Сизларга тегмасин деб келаётган балога ўзимни тутганман, болам”, дерди ота. Барчиной Ватан тинчлиги кўплаб оталар қони, жони эвазига келган улуг неъматлигини яхши билади. Фидойи оталарнинг фарзандлари томирида эса фидойилик оқади. Шу сабаб бугун унинг ўзи ҳам замон билан ҳамнафасликда бунёдкорлик, фаровонлик юришларининг олдинги сафларида бўлишга интилмоқда.

Баҳор ХОЛБЕКОВА

Француз ёзувчиси Андрэ Моруанинг (1885–1967) “Тақдир ўйинлари”, “Она замин” каби романлари, “Байрон”, “Тургенев”, “Лелия ёхуд Жорж Санд ҳаёти” каби тарихий шахслар ҳақидаги асарлари машҳур.

Қайтиш

Бу воқеа француз асирларини Германиядан – тутқунликдан олиб қайтаётган поездда бошланганди. Ўн кишилиқ купеда ўн икки киши тикилишган. Улар уйлари, оилаларини кўриш имкони туғилганидан гоёят ҳаяжонда. Деярли ҳаммаларининг ҳам фикру ҳаёлини, энг аввало, рафиқалари банд этган. Айримларининг кўнглида умид учқунлари чақнар, баъзилари эса хавотирланиб ўйларди: “Рафиқам аввалгидай вафодор ва содиқмикин? Узундан-узоқ танҳолик йилларида қандай ўзгаришлар рўй берди экан? У билан ҳаётни давом эттириш мумкин бўлармикин?”

Бола-чақалилар, ҳарҳолда, анча хотиржам. Уларнинг рафиқалари бола тарбияси билан кун ўтказгандир. Бу учрашув ўнғайсизлиги болалар қувончи туфайли енгил кўчса, ажабмас...

Купенинг бир бурчагида баланд бўйли, қотмадан келган, кўзлари чақноқ, француздан кўра кўпроқ испанга ўхшаш киши ўтирарди. Ўзини Рено Леймари деб таништирган бу одам шардейлик бўлиб, Перигорда яшарди. Тун оғушида илгарилардан поезднинг бир маромдаги тарақа-туруқини паровоз гудоги бўлиб турар, Рено эса рўпарасидаги ҳамроҳи билан гаплашиб борарди.

– Сатурнен, уйланганмисан?

– Бўлмасам-чи! Урушдан икки йил аввал уйланганман, икки болам бор эди. Хотинимнинг исми Марта. Суратини кўрсатайми?

Паст бўйли, юзи чандиқ, аммо қувноқ Сатурнен ички чўнтагидан титилиб кетган катмончани олиб, йиртиқ бир сурат чиқарди-да, ифтихор билан Ренога узатди...

– Ў, жуда чиройли экан, – деди Леймари. – Шундоқ гўзалнинг олдиға ҳеч хавотирланмасдан қайтпаганими?

– Нега хавотирланай?

– Чунки хотининг жуда чиройли, шунча вақт ўзи ёлғиз қолди, атрофида эса бошқа эркаклар бор... – деди Леймари.

– Кулгимни қистатяпсан! Менинг Мартам шундайки... манама деган йигитга ҳам қарамайди. Биз шундай бахтиёр эдикки... Беш йил мобайнида менга ёзган хатларини кўрганингда борми?

– Э-э... бу хатлар! Мен ҳам шунақа илиқ хатлардан озмунчасини олдимми! Аммо, барибир, ташвишдаман.

– Қизиқ, хотинингга ишонмайсанми?

– Ишонишга ишонаманку-я, тўғрироғи, ишонардим. Олти йил бирга яшаб, сираям сан-манга бормаганмиз.

– Хўш?

– Э, оғайни, бу – одамнинг табиатига боғлиқ... Мен боқибегамликка ишонмайдиган одамлар тоифасиданман.

Ўзимга-ўзим доимо: “Эленнинг тенги эмасман, у гўзал, жуда ақлли, одобли”, деб келганман. Ростданам хотиним жуда билимдон, қўлидан келмайдиган иш йўқ. Ҳар қанақа матодан шундайин кўйлак тикадики, ҳамманинг ҳаваси келади. Оддий кулбани жиҳозлашга киришса борми, нақ жаннат қилиб юборади... Шуларни ўйлаб туриб ўзимга-ўзим шундай дейман: ахир, юртимизда келгиндилар қанча йил изғиб юришди. Улар орасида мендан кўра истараси иссиқроқлари бўлгандир... Қишлоқнинг энг гўзал аёли – Элен шулар эътиборини ўзига жалб этмадимикин?..

– Нима бўпти? Агар у сени севса...

– Шундайку-я, оғайни, беш йил ёлғизликни тасаввур қила оласанми? Элен Шардейда мусофир. Шардей менинг юртим, унинг бу ерда ҳеч кими йўқ. Шундай бўлгач, йўлдан тойиши ҳеч гап эмас-да...

– Э-э, жуда ғалати экансан-ку, эсинг жойидами ўзи? Хўп, бирор нарса юз берди ҳам дейлик. Ҳаётда нималар бўлмаяпти, ахир! Менга қара, агар бирор кимса: “Сенинг Мартаг...” деб оғиз очи-

“ БАЪЗИЛАРИ ЭСА ХАВОТИРЛАНИБ ЎЙЛАРДИ: “РАФИҚАМ АВВАЛГИДАЙ ВАФОДОР ВА СОДИҚМИКИН? УЗУНДАН-УЗОҚ ТАНҲОЛИК ЙИЛЛАРИДА ҚАНДАЙ ЎЗГАРИШЛАР РЎЙ БЕРДИ ЭКАН? У БИЛАН ҲАЁТНИ ДАВОМ ЭТТИРИШ МУМКИН БЎЛАРМИКИН?”

“ШУНИ АЙТИШИМ КЕРАККИ,
ХАТТИ-ҲАРАКАТИНГИЗ,
ОДОБИНГИЗ БИЛАН БУТУН ҚИШЛОҚ
АҲЛИНИНГ ҲУРМАТИГА САЗОВОР
БЎЛГАНСИЗ. ҲАТТО ОҒЗИГА КЕЛГАНИНИ
АЯМАЙ, ҲАР ҚАНДАЙ АЁЛНИ
БАДНОМ ҚИЛАДИГАН ГИЙБАТЧИ
ХОТИН-ХАЛАЖЛАР ҲАМ СИЗНИ
ЁМОНЛАШГА СЎЗ ТОПОЛМАЯПТИЛАР”.

Рассом М. АБДУЛЛАЕВ

ши билан мен унга: “Оғзингни юм. Хотин меники, буни уруш дейдилар; у ёлғиз эди; энди эса тинчлик. Биз ҳаётни қайтадан бошлаймиз”, – деган бўлардим.

– Мен сендақа эмасман-да, – деди Леймари. – Агар қайтганимдан кейин бирор нарса сезсам бор-ми...

– Унда нима қиласан, хотинингни ўлдирасан-ми?! Тентак экансан-ку!

– Йўқ, унга қўлимни ҳам теккизмайман. Ҳатто бир оғиз гапирмайман. Аммо ўша заҳотиёқ ғойиб бўламан. Узоқларга кетиб қоламан, исимини ўзгартириб яшайман. Уй-жой, ҳаммасини унга қолдириб кетаман. Менга ҳеч нарса керак эмас, қўлимда ҳунарим бор... Ҳаётимни тамомила ўзгартириб юбораман. Билмадим, бу балки телбалиқдир, аммо табиати шундай. Менга бахт бутун бўлса, ёинки...

Поезд узоқ гудок чалиб, рельсларни шарақлатиб вокзалга кириб келди. Икки суҳбатдош жим бўлиб қолишди.

Шардей оқсоқоли қишлоқ ўқитувчиси эди. У жуда кўнгилчан ва эҳтиёткор одам. Рено Леймари

поездда қайтиб келаётгани ҳақида у вазирликдан хабар олди-ю, ўзи бориб Эленга айтишга аҳд қилди. Оқсоқол борганида Элен боғида куймаланиб юрган эди. Бу – қишлоқнинг энг хушманзара боғларидан бўлиб, эшикнинг икки томонини атиргуллар безаб турарди.

– Леймари хоним, сизни яхши биламан, эрининг қайтиб келаётганидан огоҳ қилиб қўйиш лозим бўлган аёллардан эмассиз. Аммо, шуни айтишим керакки, хатти-ҳаракатингиз, одобингиз билан бутун қишлоқ аҳлининг ҳурматиغا сазовор бўлгансиз. Ҳатто оғзига келганини аямай, ҳар қандай аёлни бадном қиладиган гийбатчи хотин-халажлар ҳам сизни ёмонлашга сўз тополмаяптилар.

– Бирор нарса топишар, оқсоқол, – деди Элен жилмайиб.

– Мен ҳам шундай бўлар, деб ўйлагандим, ҳа, ўйлаган эдим!.. Аммо сиз уларни ҳам ром қилиб қўйдингиз. Мен сизнинг қувончингизни ўз кўзим билан кўргани келдим. Шуниси ҳам борки, унинг келишига ҳозирлик кўришингиз керак, Лейма-

ри хоним. Турмуш оғир, ҳаммамизнинг аҳволимиз маълум: ҳар кун дастурхон тузай олмаймиз-ку...

– Жуда яхши қилибсиз, жаноби оқсоқол. Мен Ренони шундайин кутиб олайки! Йигирманчи августда, дедингизми? Поезд соат нечиларда келаркин? Билмайсизми?

– Вазирликдан хабар қилишларича, тунги соат ўн бирда йўлга чиқади. Бу поездлар жуда имиллаб юради. Тевьер вокзалида поезддан тушса, бу ергача Рено яна тўрт километр пиёда босади. Менимча, у тушда етиб келса керак.

– Мен уни кутиб олишга шундоқ ҳозирлик кўрайки, жаноби оқсоқол, шоҳона бир дастурхон тузайки... Шундоқ хушхабарни келтирганингиз учун мингдан-минг раҳмат сизга!

– Шардейда сизни ҳамма ҳурмат қилади, жонидан севади, деса ҳам бўлади. Сиз асли бу ерлик эмассиз, лекин ҳамма сизни ҳамқишлоқ деб билади.

Нихоят, оқсоқол хайрлашиб чиқиб кетди.

Элен Леймари эри келишидан бир кун аввал бутун уйни саранжом-саришталади: полни ярақлатиб, дераза пардаларининг эскирган ленталаригача янгилади. Кейин қишлоқ сартарошиникига бориб, сочини жингалак қилиб келди. Туни билан бошига тўр кийиб ётди. Сал-пал ухладими-йўқми, яна азонлаб туриб олди. Сўнг кийимларини бир-бир кўздан кечирди. Узоқ ёлғизлик даврида бир марта ҳам кийилмаган, ўзи севган шоҳи ичкўйлагини ажратиб қўйди. “Қайси кўйлагимни кийсамикин, бир вақтлар эрим ёқтирган зарҳал йўлли ҳаворанг кўйлагим қалай экан?” Бироқ уни кийиб кўргач, дарҳол ечиб ташлади: ўтган йиллар давомида шунчалик озиб кетганидан, кўйлак ҳалпиллаб, беллари осилиб қолганди. Йўқ, ўзи тиккан қора кўйлагини кия қолади: ёқасини бежаб, белига рангдор белбоғ тақади.

Дастурхон тузашга киришишдан аввал Элен эри ёқтирган таомларни эслашга ҳаракат қилди. 1945 йили Францияда ҳали аҳвол оғир эди. Бирини топсанг, бири йўқ... Эри эса шоколадни ёқтирарди. Шоколад топиб бўлармишми? Яхшиямки, кичкинагина шахсий хўжалиги бор. Шу туфайли товуклар тухум бериб туради. Эри доимо: “Қўймоқни ҳеч ким сендек мазали тайёрлай олмайди”, деб мақтарди. Рено яхна гўштни, қизартириб пиширилган олмани ҳам хуш кўргучи эди. Лекин шардейлик қассоб икки кундан бери дўконни очмай қўйди... Элен ўтган кун сўйилган товугини яхшилаб қовурди. Қўшни қишлоқдаги дўкончи яширинча шоколад сотар экан, деб қўшнисидан эшитганди, бориб-келишга аҳд қилди. “Соат саккизда кетсам, тўққизгача қайтиб келаман... Кетгунимча дастурхон тузаб қўйсам, келгандан кейин фақат ошхонада банд бўламан”, ўйлади Элен ва ишга киришиб кетди. У жуда ҳаяжонланган, шу билан бирга, беҳад шод эди. Ҳаво шунақаям яхши эдики... назарида, ҳеч қачон офтоб бунчалар чарақламагандек. Элен ширин хаёллар билан дастурхон тузашга тушди.

“Қизил катак оқ дастурхонни ёзаман. Тўйимиздан кейинги илк бор ёзган дастурхонимиз шу. Пушти ликопчаларнинг гуллари Ренога жуда ёқарди... Бир шиша мусаллас ва гуллар қўяман. Ахир, у столда гул бўлишини қанчалар яхши кўрарди: “Гулларни ҳаммадан ҳам чиройли дасталайсан”, – дерди такрор-такрор”.

Элен уч хил гул: оқ мойчечак, қизил лола, бинафшани дасталади, шинамгина безатилган хонани ўзи узоқ томоша қилди.

Ростданам ҳамма нарса жойида эди.

Не-не бахтиқароликларга дучор бўлган Рено шунча жудоликдан кейин уй-жойи ва хотинини ўша-ўшалигича кўриб қувониб кетса керак... Деразанинг бу томонидан туриб Элен катта тошойнага қаради. Озгина озганини айтмаса, ўзи ҳам деярли ўзгармабди. У бахтиёрликдан гангиб қолаётганини ҳис қиларди...

“Етар! – деди ўзига-ўзи, – тезроқ бора қолай... Соат неча бўлдийкин? Вой, тўққиздан ошибди-ку! Бу ишлар ўйлаганимдан кўра кўпроқ вақтимни олибди-да. Поезд соат ўн иккиларда келади, деганди оқсоқол. Мен ундан аввал қайтаман”. Сўнг уйдан шошилинич чиқиб кетди.

Леймарилар уйи қишлоқ чеккасида бўлгани учун ҳам кўзлари чақноқ, ориқ аскарнинг боғ томон ўтганини ҳеч ким кўрмади. У чарақлаган офтобу хушбахтликдан, асаларининг гўнғиллашидан гулларга мафтун боқиб, бир муддат мастона туриб қолди. Кейин охиस्ताгина чақирди:

Элен!

Ҳеч ким жавоб бермади. У яна бир неча бор: “Элен! Элен!” деб чақирди. Жавоб бўлмагач, хаёли қочиб, дераза ёнига борди: икки киши учун тузалган дастурхон, гул ва мусалласни кўриб юраги гупиллаб уриб кетди. У бир муддат деворга суяниб қолди.

“Ё Раббим! Хотиним ёлғиз эмас экан!” – ўйлади Рено.

Бир соатдан кейин Элен қайтиб келганида қўшниси унга:

– Ренони кўрдим, у чошиб кетаётган экан. Шунча чақирсам ҳам қайрилиб қарамади, – деди.

– Чошиб кетаётувди, дейсизми? Қайси томонга кетаётувди?

– Тевьер вокзали тарафга.

Элен аввал оқсоқолникига югурди, у ҳеч нарсадан хабарсиз экан.

– Жуда кўрқяпман, шундай кўрқяпманки, оқсоқол жаноблари. Унинг феъли тор, жуда рашкчи. Икки кишилик дастурхон тузалганини кўриб... Ўзини кутаётганимни билмаган. Ҳозирнинг ўзидаёқ уни топиш керак, оқсоқол жаноблари, топиш керак! У энди бутунлай қайтиб келмаслиги мумкин. Мен уни шундай севаманки!

Оқсоқол вокзалга велосипедчи юборди, полициячиларни огоҳлантирди, аммо Рено Леймари ғойиб бўлганди. Элен иссиқдан сўлиган гуллар ва тузалган дастурхон ёнида туни билан туз тотмай тонг оттирди.

Орадан бир кун, бир ҳафта, бир ой ҳам ўтди. Бу бахтсиз кундан сўнг яна қанча йиллар ҳам ўтдики, эридан ҳамон дарак йўқ...

Рено ўқигач, қайтиб келар, деган умидда шу ҳикояни ёздим.

Назира ЮСУПОВА таржимаси.

БУГУН “БИЗГА БЎЛАВЕРАДИ!” қабилда яшаб бўлмайди

Оила, маҳалла Ватан ичра мўъжаз Ватан. Унинг бахти ва фаровонлиги жамият тинчлиги ва эртанги кун истиқболини таъминловчи энг муҳим мезонлардан биридир.

Қишлоқларда тадбиркорлар сафининг кенгайиб бораётгани нафақат унинг оиласи, балки маҳалласига ҳам катта наф келтирмоқда. Бугун тадбиркорлар ҳудудларни ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан ривожлантиришда бош ислохотчи сифатида намоён бўлаётгани бежиз эмас.

Президентимиз Олий Мажлисга Мурожаатномасида Фарғона водийсининг 22 та қишлоқ ва туманларида аҳоли ўртасида замонавий ишбилармонлик ва бизнес кўникмаларини шакллантириш бўйича бошланган ижобий тажрибани барча ҳудудларда босқичма-босқич жорий этиш кераклигини алоҳида таъкидлади.

Ўтган йили вилоятда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни молиявий қўллаб-қувватлаш мақсадида тижорат банклари томонидан 2,9 триллион сўмдан ортиқ кредит маблағлари ажратилди. Шунингдек, хорижий кредит линиялари маблағлари ҳисобидан 994 та лойиҳаларни молиялаштириш учун 80,1 миллион долларлик кредит маблағлари йўналтирилди.

Кувасой шаҳрида ўтган йилда иш бошлаган “Agro servise Aziya” масъулияти чекланган жамиятида амалга оширилган лойиҳа натижасида кўплаб оилалар ҳам даромад кўриш имкониятига эга бўлди. Гап шундаки, бу ерда қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштириш, қайта ишлаш ва экспорт қилишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Ўз навбатида қишлоқ оилаларига томорқадан самарали фойдаланишга кўмаклашиш мақсадида ўқув маркази фаолият кўрсатмоқда.

– Нетхаус усулидаги иссиқхона ташкил этиш учун “Қишлоқ қурилиш банк”нинг Фарғона минтақавий филиали томонидан Жаҳон банки маблағлари ҳисобидан 2 миллион 586 минг доллар миқдорида кредит олдик, – дейди мазкур жамият раҳбари Муҳаббат Абдуллаева. – Айни кунларда Исроил технологияси асосида иссиқхонамизда помидор, булғор қалампери парваришланмоқда. Корхона қошида 3 та кўчатхона ҳам ташкил этилган. Ўтган йили 240 тонна маҳсулот етиштирган бўлсак, жорий йилги режа бундан ҳам юксак. Бугунги кунда 150 дан зиёд янги иш ўрни яратилди.

Иссиқхоналардаги кўчатлар томчилатиб суғориш асосида озикланади. Янгиликлардан бири шуки, кўчатлар тупроқда эмас, балки гидропоника усулида, яъни алоҳида қопларда қадоқланган ўғитларда ўстирилади. Бундай усул замонавий бўлиб, ривожланган давлатлардагина қўлланилади.

Корхонада 130 тонна маҳсулотни сақлаш қувватига эга бўлган замонавий музлаткич ҳам бунёд этилган.

Жамият ихтиёрида 12,3 гектар майдон бор ва унинг 60 сотихида иссиқхона барпо этилган, қолган қисмида эса нетхаус усулида маҳсулот етиштирилади. Нетхаус усулида ҳам худди иссиқхонадаги каби ер майдони плёнка билан ўралиб, эрта баҳордан кеч кузгача ҳосил олинади. Бундай усул ҳосилни баҳор, ёз ва куз пайтида жала, дўл, шамол, довул, жазирамадан сақлайди. Энг асосийси, иссиқхонани иситиш учун газ ҳам, электр қуввати ҳам талаб этилмайди. Плёнка остидаги ҳароратнинг ўзи етарли бўлади. Етиштирилаётган маҳсулот экологик жиҳатдан тоза ҳисобланади.

– Айрим одамлардаги боқимандалик кайфиятини йўқотиш, уларни тадбиркорлик соҳасига йўналтириш, аҳолини шахсий томорқадан самарали фойдаланишини таъминлаш долзарб вазифалардандир, – дейди Олтиариқ туманидаги “Ўзумчи” маҳалла фуқаролар йиғини раиси Шерали Мўминов. – Бугун ҳудуд аҳолиси ҳисобида 60 гектардан ортиқ томор-

қа майдони мавжуд. Ўтган йил маҳалламизда 1500 тонна узум, 700 тоннага яқин сабзавот маҳсулоти етиштирилди. Битта хонадоннинг томорқадан топган даромади ўртача 30 миллион сўмдан ошди. Шу боис ҳозирда уларга шахсий томорқадан унумли фойдаланишнинг афзалликлари ҳақида тушунтиришлар олиб бормоқдамиз.

Жаҳон банки иштирокидаги “Фарғона водийсида қишлоқ тадбиркорлигини ривожлантириш” лойиҳаси бу борада муҳим аҳамият касб этмоқда. Бугунги кунда вилоятда кичик тадбиркорлик корхоналари учун 200 миллион долларлик кредит линияси очилган. Бу орқали қишлоқ ҳудудларида фаолият юритаётган тадбиркорлар учун 125 минг долларгача бўлган кредитлар бериш йўлга қўйилади.

Ҳозирги кунда Фарғона вилоятида ушбу маблағларни қисқа фурсатларда жалб этиш мақсадида жойларда лойиҳа бўйича кредит олиш истагидаги тадбиркорлар билан учрашувлар ўтказилиб, 250 мингта тарқатма материаллар тарқатилди. Шу тариқа 192 та ташаббускор тадбиркорларнинг 74 миллион долларлик лойиҳаларининг манзилли рўйхати шакллантирилди.

Ҳаракат қилган инсон учун бугун барча шароит ва имконият бор. Зеро, мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотлар замирида ҳам ҳар бир оила фаровонлигини таъминлашдек эзгу мақсад мужассам.

Маъсуджон СУЛАЙМОНОВ, Ўза

ЁНАРТОҒ

Озарбайжонга борган одам салкам 4 минг йилдан буён ўчмай ёнаётган Ёнартоғни бир кўрмоқликни орзу қилади. Бокудан 27 километр узоқликда Каспий денгизи Апшерон ярим оролида жойлашган Ёнартоғ бугунги кунда ҳам дунё сайёҳларини ўзига ром этиб келади.

Ҳозиргача бундай мўъжиза дунёнинг 3 нуқтаси – Ироқда “Баба Гургур”, Туркменистонда “Дўзах дарвозаси” ва Озарбайжонда халқ тилида “Янардаг” номлари билан маълум ва машҳур.

Ҳикоя қилаётганимиз Ёнартоғ ҳақида Александр Дюма ва Марко Поло ҳам ўз асарларида айтиб ўтган. Озарбайжон геологлар хизматининг маълум қилишича, оловнинг ёнишига асосий сабаб ер пўстлоғига яқин жойлашган газларнинг узлуксиз ер юзига сизиб чиқиши экан. Маҳаллий халқнинг айтишича, бундан 200-300 йил олдин оловнинг тили 2-4 метргача кўтарилган. Бокуда нефть қазиб олина бошлагач, олов пасайиши кузатилган ва аксарият қисми ўчган. Бунгача қадимда оташпарастлик намояндалари Ёнартоғни илоҳийлаштириб, унга сажда ҳам қилишган. Улар учун ибодатхоналар, карвонсаройлар қурилган.

Фақатгина 2007 йилга келиб Озарбайжон Республикаси Президентининг қарорига кўра, 64,55 гектар ерда тарихий-маданий ва табиий давлат қўриқхонаси ташкил этилган. Қўриқхонада реконструкция ишлари бошланиб, 2019 йил 12 июнда янгиланган Ёнартоғнинг очилиш маросими сайёҳлар иштирокида ўтказилган.

Табиатнинг ҳар қандай мўъжизаси олдида инсон ақл-заковати ожиз ва лолдир. Ёнартоғ улардан бири.

Озода БЕКМУРОДОВА

Сизга таним бор

ҲАЖВИЯ

Рассом М. АБДУЛЛАЕВ

– Вой-вой, войгинаей! Эркаклардай кўп гапирадиган халқни кўрмадим, – дейди Мушарраф опа пиёз арчиётиб. Меҳмонхонада ўтирган эркакларнинг суҳбати умуман тўхтамайди. Ғўнг-ғўнг, ғўнг-ғўнг. Ниманиям гапиришади-я булар?

Мушарраф опанинг умр йўлдоши Толмас ака ошхонага чиқиб, аёлига раҳми келган бўлиб буюради:

– Вақт ўтиб боряпти, қозонга яна бирон нима солгин, осонроғидан бўсин-да, осонроғидан...

– Бўпти.

Осонгина буюришдан кўра, осонгина пишириш қийин, албатта, лекин... бўпти-да, бўпти. Мушарраф опа мазали бирон иссиқ овқат тайёрлаб беради. Овқат ейиш билан сўзлашни бир вақтда олиб боришади ишбилармон эркаклар. Орада ювилиши керак бўлган тақсимчалар, қошиқлар тўхтовсиз ювилиб, артилиб, яна тўхтовсиз меҳмонхонага киргизилаверади.

Кеч соат ўндан ошгандан сўнг Толмас ака ошхонага қадам ранжида қилиб:

– Чарчамадингми? – дея сўрайди. – Менга қара, кўп эмас, бир товоққина чучвара букиб, қозонга ташлаб солиб бер, кўп эмас, кўп эмас, бир товоққина, бўптими? Кейин майли, дамингни олавергин, ётавергин, ухлайвергин, бўптими? – дейди меҳр ёғилаётган сўзларини қаторлаштириб. Ичкарида эса хангома бетанаффус давом этаверади.

– Бўпти.

Бўптини бажаргунча Мушарраф опа қанча нарсаларни хаёлидан ўтказди. Толмас ака ўзи валломат киши. Яхшиниям яхшиси. У аёлининг, келинининг тушига кирмаган ярашиқли либосларни сотиб олиб келади. Ўзиям хотинини ўлиб қолайин деб яхши кўради. Қайси бир йили Мушарраф опа оғриб қолди. Бечора эр қайси врачларга олиб бормади, қайси дўхтурларга ялиниб-ёлвормади, дейсиз. Қаратган қараб қолмас, деганларидек, ҳозир ҳам вақти-вақти билан врач ва табиблардан маслаҳат олиб туради.

Толмас ака ҳазил аралаш Мушарраф опадан айб топиш-

ни яхши кўради. Ишқилиб, гапириб туриш керак-да. Бир куни аёлига шифонерни оч, деди, очди. Бир неча йил илгари сотиб олинган тайёр кийимларни кўрсатиб, бошини сарак-сарак қилиб:

– Ҳа-а, ношукур хотин-а, шунча опкелганларимни ялчитиб киймадинг-а, эсизгина-я, – деди.

– Вақтим бўлса кияман-да, – деди Мушарраф опа.

Толмас ака хотинининг бу гапидан кейин узоқ куйиб-пишиб сайради. Эрининг қайси бир гапи эсида қолсин бечоранинг. Радиоям яхши, бураб қўйсанг, ўчади. Мушарраф опанинг эри эса гапиравериб-гапиравериб қачон хуморидан чиқса, пасанда бўлади, кейин тўхтади. Лекин Мушарраф опа сираям хафа бўлмайди.

“Мен ниманиям топиб келяман, бола-чақамиз билан уст-бошимиз бут бўлса, ҳаммамиз соғ-саломат бўлсак, қопда ун, хумда ёғ бўлса, бундан ортиқ менга қандай ҳаёт керак?” деб ўйлайди у.

Бир момонинг кўполроқ мақоли бор эди:

“Бақироқ туянинг бори яхши, бақариб турса, ундан ҳам яхши”.

Толмас ака кўп жаврагани билан болаларини, келини ва аёлини ҳеч қачон ҳақорат қилмайди. Қарийб қирқ йилдан буён яшашпти-ки, Мушарраф опа унинг “Ўл” деган совуқ сўзини эшитмаган.

Келинлари ҳам жуда чаққон ва саришта. Ошхонадаги ҳамма ишни шипиллатиб бажариб ташлайди. Лекин Толмас акага ўз ёстикдошининг тутуми маъқул, ўзиникига ўрганган. Агар хотини ошхонада кўриниб турмаса, осмон ўйилиб остига тушади. Айниқса, меҳмон келиб қолса борми, уйдагиларнинг икки оёғини бир этикка тикади. Толмас ака камдан-кам болалари билан овқат ейди. Агар ҳеч ким келмаса, кўнғироқ қилиб бирон яқин ўртоғини чақариб олгач, кейин овқатни суздиради. Мушарраф опа, келини, неваралари ўзлари алоҳида овқатланишга ўрганиб кетишган.

Бир куни Толмас ака Мушарраф опага уй ичида киядиган юмшоққина шиппак олиб келипти. Шунақа чиройлики, қошиқдай! Шиппакнинг олд қисми – юзасига тустовуқ ёки олмахоннинг терисидан кичкинагина пўпакча ясалиб, жудаям бежирим қилиб ўрнатилган. Аммо пўпили шиппак – пўпили бўлганига ҳам пушаймон еди. Мушарраф опа ошхонадан чиқмайди. Ошхона – ошхона-да. Ҳали ёғ доғлайди, ҳали хамир ёяди, ҳали супуриб-сидиради. Ахир, ҳамма ишни келинга ортиб қўйиш ҳам инсофдан эмас-ку.

Меҳмон келдими, Толмас ака қайнона-келини шундай шоштирадики, улар ҳозир қўйган бирон нарсаларини шу ернинг ўзидан топишолмай қолишади. Ҳам дастурхон безаш, ҳам икки-уч хил овқат пиширишни бошлаб юбориш зарур. Кўкат тозалаш, гўштни қиймалагичдан ўтказиш, хамир ийлаш... Бирпаслик иш эмас-ку, ҳаммаси... Овқатни-ку тўхтовсиз пиширмаса бўлмайди. Ишқилиб, ҳеч вақт ўтмай, ҳавас қилиб олиб келинган шўрлик шиппакнинг ранг-туси қолмади.

– Одамларникига бориб юрибмиз, – нолишини бошлайди Толмас ака, – ошхонасиниям кўриб юрибмиз, биласанми, у одамлар рўзғорида қандай тутум қилиб ўтирипти?

Мушарраф опа ичида ўйлайди: “Ёлғон, ҳеч кимнинг ошхонасига кирмаган, шунақа деб менам

баланд келмоқчи бўлади бу одам”. Охир Мушарраф опадан ҳам садо чикди:

– Одамларнинг хотини яхши-да. Нимаям қиласиз энди, пешона экан. Сизга мендай ўнгсиз, сонсиз хотин битипти. Тақдир-да.

Бугун Мушарраф опанинг оғзидан чиққан бор-йўқ гап шу бўлди.

– Уф-ф! Тез-тез бўлинглар! Сиз хотинлар фақат гапга тугилгансизлар...

Афсус, ошхонада Толмас аканинг бошлаган нутқи шу жойда узилиб қолди, чунки ичкаридан ўртоқлари чақариб қолишди.

Яна бир кун нима дейди денг:

– Мушарраф, одамларнинг хотини пардоз-андоз қилиб юради, сен ҳам мундай ўзингга қараб юргин-да.

– Ўх-хў-ў! – деди Мушарраф опа энсаси қотиб, – улар соатлаб бўяниб, ҳали у ёнбоши билан, ҳали бу ёнбоши билан узун ойнага сумарилиб, термилиб қараб бўлгунларича менинг овқатим пишиб бўлади.

Мушарраф опа гапининг давомини ичида айтди: “Ана шу бети бўёвлиларнинг кўпининг уйига ҳеч ким оёқ босмайди, ошхонасига-ку бош суқиб киролмайсан, бесаранжом, тўрт тарафидан бадбўй хид анқийди”.

Бу гапдан кейин Толмас ака ичида аёлини янаям яхши кўриб кетди. Лекин сир бой бергиси келмай:

– Элакка чиққан хотиннинг эллик оғиз гапи бор экан, – деб кўйди.

Мушарраф опа келини билан чучвара тугиб, пишириб беришди ҳамки, эркаларнинг овози тўхтамади. Ўйлаётгандирсиз, энди иш тугагандир, деб? Қаёқда! Идиш-товоқлар ювилиб, меҳмонхона ҳам йигиштирилиб, ошхона супурилиб, поллари артилиб, оқшом худди ҳеч нарса пиширилмагандай яп-янги ҳолатга келгунча қайнона-келин тинмайди. Нега десангиз, ҳар куни эрталаб Мушарраф опа Толмас ака ишга кетишдан олдин ана шу чиннидай топ-тоза ошхонадаги столга нонушта тайёрлаб беришга ўрганган.

Мушарраф опа кечаси соат чамаси икки-учларда ётоқхонага кирди-ю, диванга ўтирди. Оёғи пастда, ёстикқа бошини қўйиб ётди-ю, қотди. Шунчалик чарчаган эдики, у оёқ-қўллари ўзиникими, бировникими, асли шу оёқ-қўллари борми-йўқми, билинмай қолган эди.

Эрталаб Мушарраф опа Толмас акага ҳавас билан нонушта тайёрлаб берди ва астагина деди:

– Дадаси, менинг сизга муҳим бир саволим бор.

– Нимаиди? – қизиқсиниб, ялт этиб аёлига қаради эр. Хотини оғзини эрининг қулоғига яқин келтириб, астагина авайланиб сўради:

– “Чурқ” этиб юборсам мумкинми?

Хотинининг бу ҳазиломуз гапидан Толмас аканинг жон-пони чиқиб кетди.

– Айтаман-ку ҳамиша! Дунёни бузадиган аёллар, деб. Кўнглимга кеп турувди, ҳозир кимдир асабимга тегади-ёв, деб. Тинч кун йўғакан-да ишқиб! Вой-вой, вой-вой, ўзи нима демоқчисан? Топиб кеган нарсани пишириб, еб-ичиб ўтирмайсанми, индамай! Асли шу кўп гапирадиган аёлди ёмон кўргичийдим. Худди шундайчиқинига учрадим. Индамасдан туролмайсанми?

Эр ёзғиришдан чарчамади. Оғзи беш бориб ўн келади-ёв! Мушарраф опанинг қулоғи битиб қолди. Лекин у Толмас акага дарвозагача эргашиб, хурматлаб ишга жўнатиб қўяётган эди, машина икки-уч метрча юрдими, юрмадими, бирдан тўхтади. Эри эшикни очиб:

– Мушарраф! Бугун ошхонанда нима йўқ? Тушликка келганимда ола келаман-да.

Мушарраф опа ошхонасида нима йўқлигини бирданига эслаб айтолмади. Индамади. Толмас ака аёлига бир ёмон қараб:

– Уф-ф! – деди-да, ҳайдовчига “Ҳайда!” деди. Улар кетгач, Мушарраф опа кулимсираб ошхонада оти йўқ, охири йўқ ишларини бошлаб юборди. “Омон бўлгур, фақат инжилиб туради-да! Майли-да, ҳай-да, менинг бошпаноҳим, мустаҳкам кўргоним, метин, чўнг қалқоним, оиламга, болаларимга беташвиш ҳаёт бағишлаётган одам шу-ку. Чарчасам нима қипти? Бу давроним ҳам шу “ёмонгина” кишимни ўзимга тоғдек орқа қилганимдан эмасми? Ишдан чарчаб келганида эркалигини мен кўтармасам ким кўтаради?”

Шу ҳаёллар билан Мушарраф опа эрининг ишхонасига кўнғироқ қилди:

– Тушликка кўнглингиз қандай таомни тусаяпти?

Сайёра БЕКМИРЗАЕВА

Чўпчи қиймалар

БЕҲИЛИ

Керакли масаллиқлар

800 гр. қийма, 300 гр. ўсимлик мойи, 1 дона бош пиёз, 1 чойқошиқ майда қора мурч, майдаланган зира ва кашнич уруғи, 300 гр. думба ёғи, 2 дона беҳи, таъбга кўра туз.

Тайёрланиши

Яхши пишган катта-катта, текис беҳиларни совуқ сувда ювиб, тўрт-олти бўлакка бўлиб, данагини қобиғи билан тозалаб, мантиқасқонда пишириб оласиз. Ёғлиқ қўй гўштининг лаҳм жойидан олиб, бир дона бош пиёз билан бирга уч марта гўштмайдалагичдан ўтказасиз. Туз, майдаланган зира, қора мурч, кашнич уруғи сепилган қийма, озгина сув билан яхшилаб эзилади. Карт думба энига 1,5 см, бўйига 2 см, қалинлиги 1 см қилиб кесилади озгина туз сепиб, аралаштирилади. Қийма яна бир бор эзилиб, кичкина тухумдай зуवालчалар ясаб думалоқлаб қўйилади. Пишган беҳи тахта устида пичоқ билан ҳандалак тилими шаклида кесилади. Ҳар бир тилимни тахминан (беҳининг катта-кичиклигига қараб) уч қисмга бўлсангиз, кичкинагина ромбикчалар ҳосил бўлади. Думалоқлаб қўйилган қийма 2-2,5 мм қалинлигида ёйилиб, кесилган беҳилар шу қиймага ўралади. Чўпга олдин қийма, кейин думба, ундан кейин эса қийма бир-бирига зич қилиб илиб қўйилади. Каттароқ товага қиймани кўмадиган даражада ўсимлик мойи солиниб, пастроқ оловда қовурилади. Думбанинг бурчаклари, чети қизара бошлаганидан кейин тарелкаларга сузиб, кўк пиёз ва кўкатлар билан дастурхонга тортилади.

ТОВУҚ ГЎШТЛИ

Керакли масаллиқлар

200 гр. қаймоқ, 150 гр. творог, 600 гр. қийма, 2 дона катта беҳи, таъбга кўра туз.

Тайёрланиши

Усти текис, пишган катта беҳиларни совуқ сувда ювиб, ҳандалак тилимларига ўхшатиб 8-10 бўлакка бўлиб чиқасиз. Тилимларни данак, қобикларидан тозалаб, ҳар бирининг ўртасидан кўндалангига иккига бўлиб тайёрлаб қўясиз. Товуқ гўштини суякларидан ажратиб, творог, қаймоқ билан бирга гўштмайдалагичдан уч марта ўтказиб, озгина туз қўшиб яхшилаб эзиб қўясиз. 10-15 дақиқа ўтгач қиймани яна бир бор мижиғлаб, майда товуқ тухуми катталигига думалоқ зуवालчалар ясайсиз. Думалоқ қийма билан беҳини олдинма-кетин чўпга илиб, шақиллаб қайнаб турган мантиқасқон варақасига қўйиб, 40 дақиқа димлаб пишириб оласиз. Сўнг безатилган ликопчаларга солиб, дастурхонга тортасиз.

КУРКА ГЎШТИДАН ҚОЗОН КАБОБ

Керакли масаллиқлар

2-2,5 кг. келадиган 1 дона курка, 2,5 кг. картошка, 1 кг. қизил сабзи, 1,5 кг. эритилган думба ёғи ўсимлик мойи, 5-6 дона катта беҳи, 3 ошқошиқ майдаланган зира, туз, лимон, салат барги, бодринг, помидор, бош пиёз, сирка, таъбга кўра кўкатлар.

Тайёрланиши

Икки-уч кун олдин курка гўштини 120-150 грли бўлакларга бўлиб, майдаланган зира, туз билан ишқалаб, устини зич қилиб ёпасиз. Майда силлиқ картошкани арчиб, сувга солиб қўясиз. Қизил сабзини арчиб, ювиб, катта ромбик шаклда тўғрайсиз. Катта-катта яхши пишган силлиқ беҳиларни олти бўлакка бўлиб, данакларидан тозалайсиз-да, 40 дақиқа мантиқасқонда пишириб оласиз. Қозондаги қаттиқ қизиб турган майда картошкालарни, кетидан сабзиларни қизартириб олиб қўясиз. Қозонга курка гўшти билан бирга қизил сабзини солиб, бир-икки аралаштириб, мантиқасқондаги беҳи пишган сувидан 1-1,5 литр солиб, паст оловда устини зич ёпган ҳолда димлайсиз. Икки соат ўтгач, қозонга картошкालарни солиб, устини ёпиб пиширишни давом этинг. 40-45 дақиқа ўтгач катта лаган ўртасига аввал гўшт, четларига сабзи, картошка, беҳилар терилиб, кўк салат барги, лимондан ясалган баргчалар билан безатилди. Ёқимли иштаҳа!

САОДАТ

Ўзбекистон Республикаси
хотин-қизларининг ижтимоий-
сиёсий, адабий-бадий,
безакли журнали

1925 йилдан чиқа бошлаган

2-сон (906) 2020 йил

МУАССИС:

Ўзбекистон Республикаси
Маҳалла ва оилани қўллаб-
қувватлаш вазирлиги

БОШ МУҲАРРИР:
Мунаввара УСМОНОВА

“САОДАТ” КЕНГАШИ:

Танзила НАРБАЕВА
Элмира БОСИТХОНОВА
Муҳаббат ШАРОПОВА
Дилбар НАЖМУТДИНОВА
Ойдин ҲОЖИЕВА
Энахон СИДДИҚОВА
Гулистон МАТЁҚУБОВА
Гавҳар АЛИМОВА

ТАҲРИРИЯТ:

Бош муҳаррир ўринбосари:
Маҳмуда САЪДУЛЛАЕВА

Бўлим мудир:
Қутлибека РАҲИМБОЕВА

Мусахҳих:
Махсума ЭРГАСHEВА

Саҳифаловчи:
Шерзод АБДУРАҲМОНОВ

Таҳририят манзили:
Тошкент шаҳри, М.Улуғбек тумани
Мирзакалон Исмоилий Г-1.

E-mail: info@saodat-gul.uz

Веб сайт: www.saodat-gul.uz

Тел.: (71) 202-70-04, 202-70-05

Босмахонага 27.02.2020 йил
топширилди.

Қоғоз бичими 60x84 1/8.

Ботиқ босма.

Нашр ҳисоб тобоғи 5,75.

Индекс – 867

ISSN 2010-541X. Журнал 2006 йил
22 декабрда Ўзбекистон Матбуот
ва ахборот агентлигида 0061-рақам
билан рўйхатга олинган.

“Шарқ” нашриёт-матбаа
акциядорлик компанияси
босмахонасида чоп этилди.

Буюртма №874. Адади 2710.

Баҳоси келишилган нархда.

Ушбу сонда:

20

3 УНУТИЛМАС СИЙМОЛАР
Ҳикмат маржонлари
тўла уммон

8 СПОРТ... СПОРТ... СПОРТ...
Баланд
чўққиларни кўзлаб

10 ШЕЪРИЯТ
Мен сўз сайлапман
сўз орасидан

12 ТАРИХ ВА ТАҚДИРЛАР
Қисмат

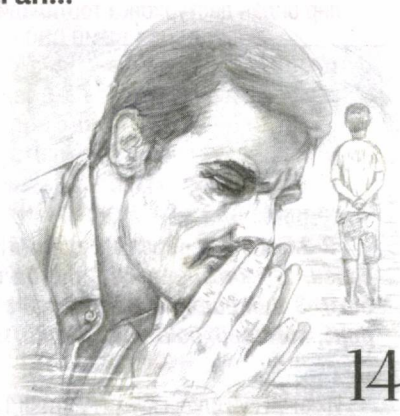
14 НАСР
Офтоб исли бола

18 САОДАТЛИ КУНЛАРИМ
Меҳр, садоқат, оқибат мактаби

20 ЖАННАТИМ ОНАМ
Онам саҳнада гулларга бурканган...

22 КЕЛАЖАК БУГУНДАН БОШЛАНАДИ
“Севинч” берган севинч

24 ЖАҲОН АДАБИЁТИДАН
ҚАЙТИШ

“Саодат” журнали индекси – 867.
Журналнинг бир сони учун белгиланган
нарх – 10.000 сўм. Бир йилга – 120.000 сўм.
Бу нархга почта ва йўл харажатлари қирмайди.

AMBASSADOR M

Биз билан соғлом ва муваффақиятли ҳаёт сарфи!

Antivermox

Ақлий ва жисмоний ривожланишга ёрдам беради. Гельминтлар кўпайишига сабаб бўлувчи омилларни бартараф этади.

Қўлланилиши

Капсулани етарли миқдорда сув билан ичиш тавсия этилади. Препарат кунига 1-2 марта 1-2 та капсуладан овқатланишдан олдин қабул қилинади.

Қарши кўрсатмалар

Препаратга бўлган индивидуал сезувчанлик.

Antivermox tea

Организмни тозалаш ва соғломлаштиришга хизмат қилади, иммунитетни кўтаради.

Дори воситаси ҳисобланмайди.

Beauty slim choyi

Моддалар алмашинувини яхшилаш ва озиш учун табиий восита.

Таркиби: қатламли ламинария – денгиз карами, сенна барглари, каркаде гуллари, қорамажон мевалари, четан мевалари.

Cleaning

Ортиқча вазндан халос қилади. Ошқозон-ичак фаолиятини яхшилайди.

Қўлланилиши

Кечкурун овқатдан сўнг 2 та таблеткадан ичилади. 8-12 соатдан кейин таъсир кўрсатади.

Қарши кўрсатмалар

Маҳсулотнинг таркибига юқори сезувчанлик кузатилганда, ҳомиладорлик ва эмизиш даврида.

Hepavir

Жигар ва овқат ҳазм қилиш тизимини яхшиловчи восита. Жигарнинг сурункали касалликларида, қандли диабет, ошқозон ва 12 бармоқли ичак касалликларида, юрак қон-томир касалликларини бартараф этишда ишлатади.

Дори воситаси ҳисобланмайди.

Beauty slim

Bug'doy kepagi

Жигарнинг сурункали касалликларида фойдали. Ошқозон-ичак, юрак қон-томир фаолиятини яхшилаб, организмни ёшартиради.

Таркиби: бугдой кепаги, ламинария – денгиз карами, қоразира мевалари, маккажўхори оналик гулларининг устунчалари билан оғизчалари, сано барглари ва дорихона укропи мевалари.

Мурожаат учун манзиллар:

@Ambassadorm
@AmbassadorM_official_Uz
@ambassadorm.uz

Тошкент шаҳри
Бош офиси – 93 552 90 96
Юнусобод – 94 632 07 24
Наманган 1 – 90 750 00 95
Наманган 2 – 93 944 49 01

Самарқанд – 93 331 00 14
Нукус – 91 287 10 90
Гулистон – 93 329 00 19
Қўнғирот – 93 772 67 68
Термиз – 99 710 21 05

“САОДАТ” 95 йил

Азиз опа-сингиллар!

Кўп йиллик қадрдонингиз “Саодат” журнали ҳар ойда чоп этилмоқда. Юртимизда бўлаётган янгиликлар, элга машҳур инсонлар ҳақидаги қизиқарли материаллар, тарихий ҳикояларни Сизга тақдим қилиб бормоқдамиз ва бу мавзулар бардавомдир. Энг дилбар, дилкаш, жозибали нашр “Саодат” журнали учун обуна давом этмоқда!

